

BURMISTRZ PARCZEWA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA PARCZEW

UWARUNKOWANIA

Tekst ujednolicony

uwzględniający treść Studium przyjętego uchwałą Nr VIII/49/2007 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 27 czerwca 2007 roku, ze zmianami wprowadzonymi uchwałą:

- Nr XLVIII/298/2010 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 03 września 2010 r.,
- Nr XLVI/288/2022 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 25 kwietnia 2022 r.

Załącznik Nr 1
Do Uchwały Nr XLVI/288/2022
Rady Miejskiej w Parczewie
z dnia 25 kwietnia 2022 r.

Spis treści:

WPROWADZENIE – METODA OPRACOWANIA	4
1. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	7
1.1. POŁOŻENIE	7
1.2. LITOSFERA.....	7
1.2.1. Budowa geologiczna.....	7
1.2.2. Rzeźba terenu.....	8
1.2.3. Gleby	8
1.3. HYDROSFERA.....	9
1.3.1. Wody powierzchniowe	9
1.3.2. Wody podziemne	10
1.4. ATMOSFERA	12
1.5. PRZYRODA.....	16
1.6. PRAWNE FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO	18
1.7. ZAGROŻENIA	18
1.7.1. Zagrożenia powodziowe	18
1.7.2. Zagrożenia geologiczne.....	18
1.7.3. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną	18
2. ŚRODOWISKO KULTUROWE	18
2.1. POŁOŻENIE MIASTA.....	18
2.2. ROZWÓJ PRZESTRZENNY. HISTORIA.....	18
2.3. OBSZARY, MIEJSCA I OBIEKTY ZABYTKOWE	20
2.3.1. OBSZARY ZABYTKOWE	20
2.4. MIEJSCA KOMPONUJĄCE PRZESTRZEŃ MIEJSKĄ	21
2.4.1. Place.....	21
2.4.2. Osie i dominanty	21
2.4.3. Cmentarze	22
2.5. OBIEKTY ZABYTKOWE – UNIKATOWE	22
2.5.1. Budynki unikatowe na terenie Centrum:	22
2.5.2. Budynki unikatowe na terenie „Nowego Parczewa”:.....	22
2.5.3. Budynki unikatowe na terenie „Przedmieścia Starego – Żydowskiego”:.....	22
2.5.4. Budynki unikatowe na terenie Przedmieścia Nowego – Polskiego:.....	23
2.6. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego	23
2.7. Obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków	24
2.8. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków	28
2.9. KRAJOBRAZ KULTUROWY	29
2.9.1. STAN KRAJOBRAZU KULTUROWEGO PARCZEWA.....	29
2.9.2. DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	30
2.9.3. PARCZEWSKI PARK KULTUROWY.....	30
3. STRUKTURA PRZESTRZENNA.....	30
3.1. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony.....	31
3.2. Użytki rolne na terenie miasta	33
4. ANALIZA DEMOGRAFICZNA	33
5. ANALIZA SPOŁECZNA	36
6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	41
6.1. WPROWADZENIE	41
6.2. KOMUNIKACJA.....	41
6.2.1. Układ drogowy	41
6.2.2. Układ kolejowy.....	44
6.2.3. Bariery rozwoju wynikające ze stanu infrastruktury transportowej	45
6.3. ENERGETYKA	45
6.3.1. Elektroenergetyka	45
6.3.2. Gazownictwo	45
6.3.3. Zaopatrzenie w ciepło	45
6.4. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA	46
6.4.1. Zaopatrzenie w wodę.....	46
6.4.2. Odprowadzanie ścieków	47

6.4.3. Gospodarka odpadami stałymi..... 47

WPROWADZENIE – METODA OPRACOWANIA

Projekt „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Parczew” przygotował pod kierunkiem mgr inż. arch. Barbary Brylak – Szymczak zespół w składzie:

arch. Grażyna Dziedzic-Wiejak, arch. Robert Kuryło, mgr Zuzanna Pizoń, mgr Justyna Strzałkowska przy pomocy konsultacyjnej dr. arch. Romualda Dylewskiego.

Studium składa się z części zawierającej Uwarunkowania i Kierunki – przedstawione w formie tekstowej i graficznej. Wszystkie części dokumentu stanowią integralną całość i wzajemnie się uzupełniają.

Takie podejście pozwoliło na opisanie odrębnych problemów i zagadnień z różnych punktów widzenia, co jest niezwykle istotne, szczególnie w procesie planowania przestrzennego i gospodarowania przestrzenią, gdzie różne dziedziny zagadnień wzajemnie się przenikają, są od siebie współzależne i często wzajemnie o sobie decydują. W ten sposób poruszane w studium spektrum zagadnień odnajdziemy w dwu (lub więcej) działach, w stopniu zależnym od wagi i znaczenia danego problemu dla danego działu.

Studium jest, samodzielnym aktem planistycznym wytyczającym kierunki rozwoju przestrzennego, stanowiącym podstawę uchwalenia przyszłych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy.

Podstawową cechą odróżniającą studium od planów miejscowych jest to, iż studium nie jest aktem prawa miejscowego. Na podstawie studium nie można wydawać decyzji administracyjnych.

Celem opracowania studium jest określenie polityki przestrzennej miasta, uwzględniającego uwarunkowania rozwoju wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu;
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony;
- diagnozy, o której mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy;
- stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego;
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych;
- warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, oraz zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z uniwersalnym projektowaniem;
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia;
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy, uwzględniających w szczególności:
  - a) analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne,
  - b) prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych;
  - c) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy,
  - d) bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę;
- stanu prawnego gruntów;
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych;

- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych;
- występowania udokumentowanych złóż kopalin, zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla;
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych;
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami;
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych;
- wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej.

Ponadto w studium określa się w szczególności:

- bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę, o którym mowa wcześniej;
  - a) kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego,
  - b) kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy;
- obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
- obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym;
- obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa;
- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej;
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych;
- obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
- obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami odrębnymi;
- obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
- obszary zdegradowane;
- granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych na podstawie przepisów odrębnych.

Jeżeli na terenie gminy przewiduje się wyznaczenie obszarów, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, w studium ustala się ich rozmieszczenie. Jeżeli na terenie gminy przewiduje się lokalizację obiektów handlowych

o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², w studium określa się obszary, na których mogą być one sytuowane.

Rozpoznanie uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego miasta Parczewa stanowiło bazę, fundamentalną podstawę formowania kolejnych koncepcji projektowych, wykonywanych jako poszukiwanie optymalnego rozwiązania kierunków rozwoju przestrzennego miasta Parczewa. W trakcie pracy nad przygotowaniem uwarunkowań rozpoznano walory, ograniczenia i konflikty występujące na obszarze miasta Parczewa.

Zarysowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta walorach przestrzennych, krajobrazowych, przyrodniczych i kulturowych jak miasto Parczew wydawało się być zadaniem stosunkowo łatwym, jednak ujawnione tu konflikty przestrzenne wymagały wykonania analiz, konsultacji oraz uwagi i dokładności w operowaniu przestrzenią. Efektem tych prac jest dział drugi studium – „Kierunki” zagospodarowania przestrzennego.

W dziale „Kierunki” wyznaczono kierunki rozwoju obszaru miasta, które są zbieżne z wizją gminy ujętą w strategii rozwoju. Dokument studium będzie stanowił podstawę do dalszych prac planistycznych, w szczególności sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, bądź jego zmian, które tworzą prawo lokalne.

Właściwą odpowiedzią na przeanalizowane zagadnienia jest obraz przestrzenny Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego przedstawiony na mapie w skali 1:10 000, będącej integralną częścią Studium rozwoju. Jest to wyrażona graficznie odpowiedź przestrzenna na przedstawione w tekście w układzie rozdziałów zagadnienia, które w przestrzeni są współzależne i nierozzerwalnie ze sobą powiązane.

1. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1.1. POŁOŻENIE

Parczew usytuowany jest na 22°52' długości geograficznej wschodniej i 51°38' szerokości geograficznej północnej. Pod względem fizjograficznym miasto leży w obrębie następujących jednostek:

Obszar: Europa Wschodnia
Podobszar: Niż Wschodnioeuropejski
Sektor: Niziny Wschodniobałtycko-Białoruskie
Prowincja: Polesie
Makroregion: Polesie Zachodnie
Mezoregion: Równina Parczewska

Polesie jest krainą geograficzną charakteryzującą się równinnością, niewielkimi nachyleniami powierzchni terenu oraz zabagnieniem, związanym z utrudnionym odpływem. Hydrograficzną oś Polesia stanowi Prypeć, będący dopływem Dniepru. Polesie Zachodnie znajduje się w dorzeczu Bugu i Wisły.

Równina Parczewska to mezoregion zajmujący obszar około 750 km². Sąsiaduje z Równiną Kodeńską, Zakłęsnością Sosnowicką, a także z najatrakcyjniejszym pod względem przyrodniczym regionem Polesia Zachodniego - Równiną Łęczyńsko-Włodawską. Na rzeźbę terenu Równiny Parczewskiej składają się płaskie wzniesienia, zbudowane z gliny morenowej, oraz piaszczyste obniżenia. Równinę przecina Kanał Wieprz-Krzna, a dokładniej jego środkowy odcinek.

1.2. LITOSFERA

1.2.1. Budowa geologiczna

Najstarszymi utworami geologicznymi, nawierconymi na badanym terenie na głębokości ok. 3000 m, są krystaliczne skały proterozoiku. Bezpośrednio na nich zalegają osady mezozoiczne, zakwalifikowane do serii jurajskich i kredowych. Należą one do zespołu osadów wypełniających nieckę lubelską. W okolicach Parczewa utwory jurajskie mają miąższość ok. 100 m i występują na głębokości ok. 600 m. Natomiast głębokość zalegania osadów kredowych wynosi od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów. Utwory trzeciorzędowe zostały znacznie zniszczone przez lądolód. Na nich znajduje się przypowierzchniowa pokrywa, na którą składają się plejstoceńskie skały czwartorzędowe o zróżnicowanej grubości.

Dolina Piwonii wypełniona jest torfami oraz namułami, a częściowo również piaskami i mułkami rzeczno-teras nadzalewowych. Akumulacyjną równinę budują piaski i mułki rzeczno-peryglacjalne, zalegające na glinach zwałowych. Mułki stanowią liczne przewarstwienia piasków, zarówno drobno-, jak i średnioziarnistych. Wykształcone są jako pyły, piaski pylaste i piaski gliniaste.

Dla oceny możliwości wykorzystania osadów do celów zagospodarowania przestrzennego najistotniejsze jest określenie ich przepuszczalności. Biorąc pod uwagę tę cechę należy stwierdzić, że ogólnie na terenie miasta można wyróżnić dwa rodzaje osadów. W zagłębieniach bezodpływowych oraz w dolinach występują torfy i piaski holoceńskie, będące utworami o wysokim współczynniku przepuszczalności. Pozostały obszar natomiast charakteryzuje się występowaniem osadów o średnim współczynniku przepuszczalności.

1.2.2. Rzeźba terenu

Współczesny obraz rzeźby terenu miasta Parczewa ukształtowany został w największym stopniu poprzez procesy mające miejsce w czasie zlodowacenia środkowopolskiego oraz przez zjawiska klimatyczne powiązane bezpośrednio z przedpołem lądolodu zlodowacenia bałtyckiego, które swoim zasięgiem nie objęło tego rejonu.

Formy wklęsłe, w tym przede wszystkim doliny rzeczne, stanowią zasadniczy rys morfologiczny omawianego obszaru. Największe znaczenie ma głęboko wcięta dolina Piwonii, pomimo częściowo peryferyjnego przebiegu w obrębie miasta. Dno doliny przechodzi w terasę erozyjno-akumulacyjną, wytworzoną prawdopodobnie podczas zlodowacenia północnopolskiego. Przejście to wykazuje niejednolity charakter - w rejonie zachodniej granicy Parczewa jest łagodne, natomiast poniżej miasta zaznacza się wyraźny załom. Zasięg den pozostałych dolin rzecznych (Konotopy, **Kołodziejki - inna spotykana nazwa to „Kłodzianka”**, oraz cieku spod Lasek) jest trudny do zinterpretowania, ze względu na ciągłość ich przejścia w poziom akumulacyjny. Doliny rzek wypełnione są utworami organogenicznymi o dużej miąższości.

Przedstawiając formy ukształtowania terenu decydujące o przewodnich cechach krajobrazu zaznaczyć należy, iż wymieniona dolina Piwonii stanowi granicę pomiędzy dwoma obszarami morfogenetycznymi. Niewielkie fragmenty miasta leżące na północ względem tej doliny są częścią terenu, na którym występują wzgórza moren czołowych. Formy te zostały przemodelowane przez procesy erozyjno-denudacyjne, czego śladem są np. wydmy. Natomiast na południe od doliny Piwonii rozciąga się płaska, rozległa i prawie w całości piaszczysto-mułkowa równina akumulacji rzeczno-peryglacjalnej. Utwory tworzące tę równinę powstały w wyniku akumulacji szeroko rozlewających się rzek, które płynęły z południa na północ, wykazując nieznaczne odchylenia na wschód. Charakter wykształconych osadów wykazuje, iż tworzyły one sandry na przedpolu lądolodu (czyli na północ od Parczewa, a na południe od strefy moren czołowych). Zwarta przestrzennie powierzchnia równiny, nachylona w kierunku północnym, jest w części zachodniej urozmaicona przez obecność niedużych, rzędu 1,5 m, zagłębień terenowych o różnej genezie. Przeważają formy powstałe po wytopieniu się tzw. martwego lodu. Zaobserwować je można szczególnie w okolicy linii kolejowej i ul. Polnej. Równina jest także porozcinana na kilka części przez doliny cieków wpływających do Piwonii - **Kołodziejki - (inna spotykana nazwa to „Kłodzianka”)**, Konotopy i strugi spod Lasek.

1.2.3. Gleby

Dominującą rolę odgrywają bielice właściwe występujące na wierzchowinie. Są to gleby zakwaszone. Powstały w warunkach klimatu chłodnego oraz wilgotnego pod roślinnością borową. Wytworzyły się ze skał ubogich w składniki zasadowe, szczególnie zaś z utworów piaszczystych różnej genezy. Na opisywanym terenie przeważają bielice wykształcone na piaszczysto-gliniastych utworach pochodzenia wodno-lodowcowego, głównie na glinach zwałowych, piaskach i piaskach pylastych. Bielice określane są jako gleby średniej jakości.

Dna dolin rzecznych, jak również obniżenia terenowe o słabym odpływie wód powierzchniowych wyściełane są przez gleby bagiennie, torfowe oraz murszowe. Proces bagienny zachodzący w warunkach beztlenowych sprzyja odkładaniu się utworów organicznych w przypowierzchniowej warstwie gleby. W warunkach słabszej anaerobiozy proces ten prowadzi do odkładania mułów, a gdy panują warunki całkowicie beztlenowe - powstają torfy. Spośród gleb torfowych na omawianym terenie najwięcej jest gleb wytworzonych z torfów przejściowych. Gleby murszowe powstały z przekształcenia gleb torfowych w miejscach, gdzie poziom wód gruntowych uległ obniżeniu wskutek zabiegów melioracyjnych. Stan chemiczny wszystkich gleb jest dobry – nie stwierdzono w nich metali ciężkich i innych substancji toksycznych, nie są również zasolone.

Najistotniejszym, negatywnym oddziaływaniem na gleby jest ich bezpośrednie i stałe zajmowanie pod trwałe zainwestowanie budynkami mieszkalno-usługowo-produkcyjnymi. Najwyższą formę degradacji powierzchni ziemi stanowi zabudowa techniczna, która nie tylko redukuje pokrywę glebową, ale również ogranicza wymianę gazową i wodną między atmosferą a pedosferą.

Realizacją nowego zainwestowania w mieście spowoduje iż, oddziaływania wystąpią głównie na etapie inwestycyjnym. Dotyczyć będą: zmiany lokalnego ukształtowania terenu oraz przypowierzchniowych warstw geologicznych w wyniku prac realizacyjnych związanych z posadowieniem budynków, prowadzeniem ciągów komunikacyjnych oraz sieci uzbrojenia terenu, likwidacji i przekształcenia fizycznego pokrywy glebowej, zmianą aktualnego użytkowania gruntów i likwidacji istniejącej roślinności, głównie agrocenoz.

Aby ograniczyć negatywne skutki tych prac powinno się powierzchniową warstwę gleby, zdjętą podczas prac budowlanych, powtórnie wykorzystać np. do niwelacji terenów drogowych, zagospodarowania całości terenu po zakończeniu budowy, w uprawie roślinnej, bądź przy zakładaniu zieleni urządzonej. Oddziaływania będą miały charakter bezpośredni, długoterminowy, stały, w niewielkim stopniu negatywny.

1.3. HYDROSFERA

1.3.1. Wody powierzchniowe

Miasto Parczew znajduje się w obrębie Jednolitych Części Wód Powierzchniowych:

PLRW200017248274 - Dopływ spod Wierzbówki;

PLRW200017248289 – Konotopa;

PLRW2000172482729 – Kołodziejka;

PLRW200019248299 - Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia.

Parczew charakteryzuje się stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią hydrograficzną. Cały obszar leży w obrębie zlewni Piwonii Parczewskiej, będącej największym prawostronnym dopływem Tyśmienicy. Piwonia jest główną rzeką miasta, posiadającą uregulowane na całej długości koryto. We wczesnych publikacjach napotkać można nazwę „Piwonia spod Załucza”, ponieważ rzeka bierze swój początek na Równinie Łęczyńsko-Włodawskiej, w okolicy Załucza. W odcinku źródłowym połączona jest z systemem wodnym Kanału Wieprz-Krzna. Przez Parczew przepływa w środkowym odcinku, ze wschodu na zachód, dość wyraźnie wykształconą doliną wypełnioną torfami i zagospodarowaną jako użytki zielone. Do Tyśmienicy wpada w miejscowości Siemień. Średni przepływ Piwonii wynosi $2,48 \text{ m}^3/\text{s}$. Rzeka stanowi odbiornik ścieków oczyszczonych (do 2000 m^3/d - zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym decyzja nr 76/D/ZUZ/2019 z 18.02.2019 r.) z Zakładu Usług Komunalnych Sp. z o. o. w Parczewie. Zgodnie z Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, GIOŚ, ocena stanu wody dla Piwonii została określona jako „zła”. Wartości wskaźników biologicznych wskazują na zanik występowania dużej części opisywanym terenie Piwonia przyjmuje cztery niewielkie dopływy: prawostronny Dopływ spod Wierzbówki i strugi lewostronne - Kołodziejkę - (inna spotykana nazwa to „Kłodzianka”), Konotopę oraz bezimienny ciek spod Lasek. Przepływy wymienionych populacji. Lepsza jakość wód Piwonii obserwowana była ostatnio w 1985 r.

Na cieków wynoszą od kilku do kilkudziesięciu dm^3/s . Spośród nich największy przepływ cechuje Konotopę ($0,41 \text{ m}^3/\text{s}$). Rzeka ta ma swe źródła na terenie Lasów Parczewskich, a wpada do Piwonii w Parczewie. Jest w całości uregulowana - jej koryto zostało wyprostowane i zamienione w kolektor. Wody zasilające rzekę pochodzą z Kanału Wieprz-Krzna. Dawniej, na początku lat 80-tych, była to rzeka prowadząca wody dość dobrej jakości.

Zgodnie z Planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, GIOŚ, ocena stanu wody dla Piwonii została określona jako „zła”.

Do wodnych zjawisk powierzchniowych, znajdujących się na obszarze miasta należą oprócz rzek: niezbyt liczne, odcięte zakola, zbiornik retencyjny zlokalizowany w dolinie Piwonii, a także zagłębienia bezodpływowe, okresowo podmokłe.

1.3.2. Wody podziemne

Teren miasta Parczew znajduje się poza Głównymi Zbiornikami Wód Podziemnych. Zgodnie z podziałem na jednolite części wód podziemnych (JCWPd) teren miasta Parczew leży w obrębie jednostki nr 75.

Ustalenia Studium nie stwarzają zagrożenia dla jakości i ilości wód podziemnych oraz wód powierzchniowych a tym samym nie stwarzają zagrożenia dla osiągnięcia celów środowiskowych dla Jednolitej Części Wód Podziemnych Nr 75 i Jednolitej Części Wód Powierzchniowych: PLRW200017248274 - Dopyły spod Wierzbówki, PLRW200017248289 – Konotopa, PLRW2000172482729 – Kołodziejka, PLRW200019248299 - Piwonia od dopł. ze Stawu Hetman do ujścia.

Ustalenia Studium są zgodne z celami środowiskowymi Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U 2016, poz. 1911).

Nie przewiduje się:

- pogorszenia stanu ekologicznego lub potencjału ekologicznego albo zagrożenia nieosiągnięciem dobrego stanu bądź potencjału ekologicznego dla wód powierzchniowych,
- pogorszenia stanu ilościowego i chemicznego albo zagrożenia nieosiągnięciem dobrego stanu ilościowego i chemicznego dla wód podziemnych.

Zapisy Studium gwarantują ochronę wód przed wprowadzaniem do nich zanieczyszczeń co zapobiegnie pogorszeniu stanu wód. Studium zapewnia równowagę między poborem a zasilaniem wód, tak aby osiągnąć ich dobry stan.

Oddziaływania na wody charakteryzowane są jako zarówno bezpośrednie jak i pośrednie, o różnym rozmieszczeniu czasowym, ale zawsze lokalnej skali.

Występowanie wód podziemnych w rejonie miasta determinowane jest przez cechy budowy hydrogeologicznej, rzeźby oraz klimatu. Opierając się na miejscowych warunkach wodnych oraz przydatności opisywanego obszaru dla budownictwa wydzielić można tereny charakteryzujące się następującymi głębokościami występowania pierwszego zwierciadła wody:

- **0-2 m:** Wody w tym przedziale głębokości znajdują się głównie na obszarze dolin rzecznych oraz zagłębień terenowych. Występują one w aluwiach wykształconych jako osady piaszczyste i organogeniczne. Ponieważ warstwę wodonośną pokrywa seria namulów i torfów, zwierciadło wody jest nieznacznie napięte. Skutek wahań sezonowych i rocznych stanowi lokalne zrównywanie się zwierciadła z powierzchnią topograficzną.
- **2-5 m:** Wody na tej głębokości obejmują najrozleglejsze tereny równiny rzeczno-peryglacjalnej. Tworzą dość zasobny zbiornik, z którego do niedawna pobierano wodę do celów gospodarczych. Część z nich jest zasilana przez opady atmosferyczne, część zaś nie wykazuje podatności na ten rodzaj zasilania. Roczna i wieloletnia amplituda wahań zwierciadła wynosi 0,5 - 2,0 m. Na jakość wód tego poziomu wpływają lokalne warunki hydrogeologiczne, szczególnie zaś obecność osadów o obniżonej przepuszczalności (np. mułków) w stropie wodonośca.

Wody podziemne stanowiące główne źródło wody dla potrzeb komunalnych i przemysłowych należą do I poziomu kredowo-czwartorzędowego. W obrębie tego poziomu najbardziej wydajna jest wodonośna warstwa występująca w spągu osadów plejstoceniowych. Warstwa ta wykształcona została w postaci piasków różnoziarnistych, zawierających domieszkę żwiru.

Dla wód należących do przyspągowego poziomu czwartorzędowego charakterystyczne jest zjawisko samowypływu, zaobserwowane w czasie budowy ujęcia dla wodociągów miejskich w dolinie Konotopy i Piwonii. Przyczynę samowypływu stanowi pozostawanie wód tego poziomu pod ciśnieniem piezometrycznym rzędu 1,6 - 4,0 atmosfer.

Kolejna warstwa wodonośna, partie górnej kredy, wykształcona jest w postaci kredy piszącej oraz wapieni kredowych z wkładkami margli oraz opok. Zarówno zbiornik, jak i zwierciadło tego poziomu tworzy się w uszczelnionych i spękanych skałach wapiennych. Okolice Parczewa charakteryzują się jednak przeciętną szczelinowatością utworów górnej kredy. Brak osadów nieprzepuszczalnych izolujących warstwy mezozoiczne wpływa na to, iż jakość wód tej warstwy podobna jest do jakości wód poziomu czwartorzędowego.

Z punktu widzenia potrzeb gospodarki wodnej wodonośny poziom kredowo-czwartorzędowy jest małozasobny. Natomiast dwa poziomy występujące poniżej, II jurajsko-albski i III karboński, nie wykazują żadnych wartości użytkowych w gospodarce wodnej z uwagi na bardzo wysoką mineralizację. Ogólna mineralizacja wód podziemnych na obszarze Parczewa przyjmuje wartości od 260 do 600 mg/dcm^3 . Wskaźnik hydrotermiczny jest wysoki, co świadczy o łatwej i szybkiej migracji wód powierzchniowych oraz zanieczyszczeń do wód kredowo-czwartorzędowych. Z badań monitoringowych wynika, że wody podziemne Parczewa są dobrej jakości. Zaliczono je do wód II klasy czystości. Wskaźnikami przekraczającymi normy dla wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi są: żelazo i mangan. W przypadku omówionych warstw wodonośnych podwyższona zawartość tych pierwiastków jest naturalna. Z tego względu wody podziemne wymagają uzdatniania. Czasami niezbędne jest również chlorowanie – w celu eliminacji zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych z powierzchni.

Istniejąca struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta: osadnicza, usługowa, przemysłowo-usługowa oraz tereny obsługi komunikacji powoduje zwiększanie powierzchni nieprzepuszczalnych oraz zwiększanie zapotrzebowania na wodę, sytuacja ta powoduje odwadnianie terenu i okresowe przesuszanie. Infiltracja wód opadowych na fragmentach uszczelnionych (składy, tereny produkcyjne, usługowe, czy komunikacyjne) nie ma znaczenia dla użytkowania lokalnych zasobów wód podziemnych. Prace budowlane prowadzone podczas realizacji inwestycji mogą w niewielki sposób wpłynąć na obniżenie poziomu zwierciadła wody gruntowej, ale nie jest to oddziaływanie znaczące i występuje wyłącznie lokalnie. Oddziaływania mają charakter bezpośredni, długoterminowy, stały, umiarkowanie negatywny, ale o skali lokalnej.

Pozytywnym oddziaływaniem bezpośrednim, długoterminowym i stałym jest zaopatrzenie w wodę z systemów wodociągowych, co ogranicza realizację indywidualnych, niekontrolowanych ujęć wód. Wymóg podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej po jej realizacji pozwoli zmniejszyć ilość ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych oraz gruntu.

Wśród oddziaływań należy wspomnieć o możliwości wystąpienia incydentalnie zanieczyszczenia np. podczas prac budowlanych, awarii czy wypadków pojazdów - zanieczyszczenia prawdopodobnie przejawiają się również chwilowo w stanie wód podziemnych (gruntowych), co jest oddziaływaniem skumulowanym.

Tereny ujęć wody są już funkcjami istniejącymi i oddziaływanie pozostanie na dotychczasowym poziomie.

W terenach znajdujących się w zasięgu obszaru szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat, dla istniejących budynków w zabudowie mieszkaniowej, usługowej, aktywności gospodarczej, Studium dopuszcza adaptację zrealizowanych budynków z możliwością ich rozbudowy, remontów i zmiany sposobu

użytkowania, dopuszcza również realizację nowych budynków nieprzeznaczonych na stały pobyt ludzi np. garaże, magazyny.

W obszarze szczególnego zagrożenia powodzią o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 10 lat (10%) zakazuje się lokalizowania nowych budynków.

Dodatkowo na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują zakazy, nakazy, ograniczenia i dopuszczenia wynikające z ustawy Prawo wodne. Są to zapisy korzystne zarówno z punktu ochrony wód jak i ludzi mieszkających w pobliżu tych terenów.

1.4. ATMOSFERA

Teren miasta Parczewa leży w obrębie Lubartowsko – Parczewskiej Dziedziny Klimatycznej. Charakteryzuje się ona znacznymi wartościami parowania wody (860÷900 mm w roku), wysoką średnią roczną wilgotnością względną powietrza (68÷70 %), jednymi z większych w województwie prędkościami wiatru (średnie roczne wynoszą 3,0÷3,5 m/s) oraz stosunkowo dużymi rocznymi anomaliami temperatury powietrza (1,2÷1,4°C).

Klimat całej Lubelszczyzny kształtowany jest przede wszystkim przez masy powietrza polarnego pochodzenia morskiego oraz przez masy powietrza polarnego pochodzenia kontynentalnego. Niewielką rolę odgrywają natomiast masy powietrza arktycznego i tropikalnego. Na badanym obszarze dominuje typ pogody antycyklonalnej. Jest to najlepsza pogoda, słoneczna, korzystnie odczuwana przez człowieka. Cechuje się bezchmurnym niebem lub niewielkim zachmurzeniem, przeważnie wysokim ciśnieniem atmosferycznym, brakiem opadów atmosferycznych i niewielkimi prędkościami wiatrów. W lecie jest to pogoda sucha i ciepła, a czasami wręcz upalna, natomiast w zimie - mroźna. Mniejsze znaczenie mają niekorzystnie wpływające na zdrowie człowieka typy pogody: depresyjna i frontalna.

Średnioroczna wartość ciśnienia atmosferycznego jest wysoka, wynosi około 1016 hPa. Najwyższe ciśnienie notowane jest w okresie jesiennym, dochodzi nawet do 1018 hPa, najniższe natomiast w lecie - około 1014 hPa. Przeważające wiatry wieją z kierunków zachodnich. Ich prędkość jest na ogół nieznaczna, średnio wynosi 3,0 m/s. Najsilniejsze wiatry występują w zimie, osiągają prędkość około 3,5÷4,0 m/s. W lecie zaś średnia prędkość wiatrów dochodzi do 2,5 m/s.

Województwo lubelskie charakteryzuje się największym w skali całego kraju promieniowaniem słonecznym. Wartość tego promieniowania wynosi średnio w ciągu roku 100÷104 kcal/cm². Średnia roczna temperatura powietrza w Parczewie wynosi 7,4°C. Zima cechuje się średnią temperaturą o wartości -2,2°C. W kolejnych miesiącach obserwowane jest ocieplenie powietrza i na wiosnę wartość ta osiąga 6,6°C. W lecie temperatura waha się w granicach 17,8÷18,0°C. W okresie jesiennym następuje obniżenie temperatury do wartości 7,8°C.

Najdłuższą porą roku jest lato, które trwa 97 dni. W okresie tym temperatura powietrza przekracza 15°C. Za jesienne uważane są dni z temperaturą w granicach 15÷5°C. Na opisywanym terenie obserwuje się przeciętnie 64 takich dni. W zimie, okresie obejmującym 77 dni w ciągu roku, temperatura spada poniżej wartości 0°C. Najkrótszą porą roku jest wiosna, trwająca 52 dni. Przedział temperatur jest taki sam jak w przypadku jesieni. W czasie, kiedy temperatura waha się pomiędzy 0 a 5°C, wyróżnia się okres przedwiośnia lub przedzimia. Przedwiośnie trwa średnio 41 dni, a przedzime 34 dni. Do okresu wegetacyjnego zalicza się każdy dzień, w którym średnia dobowa temperatura powietrza wynosi lub przekracza wartość 5°C. Lubelszczyzna jest obszarem korzystnym pod tym względem. W rejonie Parczewa okres wegetacyjny trwa około 205÷210 dni.

Przymrozki przygruntowe pojawiają się, kiedy na wysokości 2 m ponad gruntem średnie dobowe temperatury osiągają wartości dodatnie, a w warstwie przyziemnej wartości te są ujemne. W okresie wiosennym takie zjawisko jest niebezpieczne dla roślin uprawnych. Okres z przymrozkami przygruntowymi na badanym obszarze obejmuje około 39 dni. Przymrozki mają miejsce zazwyczaj w maju.

Wartość średnioroczna opadu atmosferycznego wynosi 480÷520 mm i nie przekracza średniej krajowej. Roczny rozkład opadów cechuje się dużą nierównomiernością. Najbardziej deszczowym miesiącem jest lipiec (90 mm). Natomiast najuboższe opady występują w lutym - miesiąc ten otrzymuje przeciętnie 26 mm opadu. Na trzy miesiące letnie (VI-VIII) przypada około 2 razy więcej opadów niż na okres wiosenny (III-V), czy jesienny (IX-XI). Średni opad w lecie wynosi 200 mm, zaś na wiosnę i na jesieni około 100÷120 mm. Dla miesięcy zimowych (XII-II) charakterystyczne są najniższe sumy opadów, rzędu 80 mm. Uśredniona wartość opadów dla okresu wegetacyjnego wynosi 360 mm.

W okresie letnim, zwłaszcza w sierpniu, obserwowane są częste opady gradowe. Przeciętnie około 5 dni w roku stanowią dni z gradem. Pokrywa śnieżna na badanym obszarze średnio zalega 70÷75 dni. Cechą charakterystyczną opisywanego regionu jest niskie zachmurzenie nieba, wynoszące 62÷64 % na rok. Jako wilgotność względną określa się stosunek prężności aktualnie znajdującej się w powietrzu pary wodnej w określonej temperaturze do prężności pary wodnej nasyconej w identycznej temperaturze. Wartość tego parametru dla badanego terenu wynosi 68÷70 %.

Na obszarze miasta występuje lokalne zróżnicowanie warunków klimatycznych uzależnione od rzeźby i rodzaju pokrycia terenu. Zasadniczo można wyróżnić dwa rodzaje topoklimatów:

– Topoklimat terenów płaskich

Tereny te charakteryzują się bardzo korzystnymi warunkami topoklimatycznymi oraz bioklimatycznymi. Obniżenie tych warunków występuje w lecie podczas długotrwałej suszy hydrologicznej, kiedy brakuje łagodzących wpływów opadów atmosferycznych na wartość wilgotności względnej powietrza. Wymiana ciepła kształtowana jest poprzez płaską, piaszczystą równinę, która dosyć szybko się nagrzewa i następnie ogrzewa powietrze zalegające nad powierzchnią.

Modyfikację tego topoklimatu wyróżnić można w okolicach obniżeń terenowych oraz w fragmentach dolin rzecznych, które cechuje nieznaczne zagłębienie w powierzchnię topograficzną (np. strugi spod Lasek) oraz obniżenie poziomu wód aluwialnych w czasie braku zasilania atmosferycznego.

– Topoklimat terenów dolinnych, wklęsłych

Wody gruntowe na takich obszarach zalegają płytko. Wymiana ciepła pomiędzy masami powietrza atmosferycznego a powierzchnią jest ograniczona ze względu na pochłanianie energii słonecznej przez rośliny oraz dużą pojemność wodną. Taka sytuacja powoduje częste zastoje wychłodzonego powietrza, a w konsekwencji - obniżenie komfortu bioklimatycznego.

Powietrze atmosferyczne

Zanieczyszczenia emitowane do atmosfery powodują zmianę jej naturalnego składu chemicznego, struktury termicznej i zakłócają bilans promieniowania słonecznego, stwarzając zagrożenie dla ludzi i środowiska. W związku z czym konieczne jest systematyczne kontrolowanie stanu czystości powietrza. Wyniki badań stanowią podstawę oceny stopnia narażenia zdrowia ludzi oraz oceny wpływu zanieczyszczeń na zmiany zachodzące w środowisku.

Celem uzyskania informacji o poziomach stężeń substancji zanieczyszczających powietrze co roku wykonywana jest ocena jakości powietrza. Zmiany stanu powietrza monitorowane są

w ramach państwowego monitoringu środowiska, przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Od 2010 r. ocena jakości prowadzona jest w strefach. Zgodnie z Rozporządzeniem w województwie lubelskim wyróżnia się 2 strefy Aglomerację Lubelską i strefę lubelską. Powiat parczewski zaliczany jest do strefy lubelskiej. Ocenę jakości powietrza dokonuje się ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin.

Głównymi, antropogenicznymi źródłami emisji zanieczyszczeń są:

- źródła punktowe,
- źródła powierzchniowe,
- źródła liniowe.

Źródłem emisji punktowej są zorganizowane źródła emitujące zanieczyszczenia w czasie procesów energetycznego spalania paliw, różnorodnych procesów technologicznych stosowanych w zakładach przemysłowych, usługowych oraz stacjach paliw.

Źródłem emisji powierzchniowej są procesy spalania paliw w ciepłowniach, kotłowniach lokalnych, paleniskach domowych (w dużej mierze opartych na wykorzystaniu węgla kamiennego), emisja z oczyszczania ścieków w otwartych urządzeniach oczyszczających oraz emisja ze składowanych odpadów. Cechą charakterystyczną dla tzw. „niskiej emisji” jest to, iż powodowana jest przez liczne, rozproszone źródła z emitorów o niewielkiej wysokości. „Niska emisja” ma istotny wpływ na jakość powietrza, gdyż nisko usytuowane źródło emisji prowadzi do powstania wysokich stężeń zanieczyszczeń w strefie przebywania ludzi.

Na wielkość emisji liniowej decydujący wpływ mają zanieczyszczenia pochodzące od ciągów komunikacyjnych. W przypadku komunikacji źródła emisji znajdują się nisko nad ziemią co sprawia, że substancje emitowane z silników pojazdów powodują powstawanie wysokich stężeń zanieczyszczeń w otoczeniu dróg.

Główne zagrożenia powodujące obniżenie jakości powietrza atmosferycznego to:

- brak w obszarach o niskim stopniu urbanizacji scentralizowanych źródeł ciepła,
- zwiększanie się liczby emitorów niskich w wyniku rozwoju budownictwa mieszkaniowego i usługowego i brak wyposażenia małych kotłowni w urządzenia oczyszczające powietrze,
- przestarzałe systemy grzewcze,
- zastosowanie jako nośnika ciepła paliw stałych, często niskiej jakości,
- niedostateczna termoizolacja większości budynków,
- znaczna energochłonność sektora przemysłowego i usługowego,
- słabo rozwinięta sieć gazowa,
- słabe wykorzystanie (poza energią słoneczną) energii ze źródeł odnawialnych – energia wiatru, wody, geotermalna, biomasa.
- wyraźny wzrost ilości pojazdów.

Występująca na obrzeżach miasta zabudowa zagrodowa oraz dominująca zabudowa mieszkaniowej jednorodzinna, wielorodzinna oraz uzupełniająca zabudowa usługowo-produkcyjna, tereny obsługi komunikacji powodują zwiększenie emisji zanieczyszczeń atmosfery (gazów cieplowniczych, spalin, pyłów). Związane to jest z funkcjonowaniem obiektów budowlanych oraz natężeniem ruchu samochodowego.

Oddziaływania mają charakter bezpośredni, długoterminowy, stały, neutralny.

Głównym istniejącym źródłem zanieczyszczenia akustycznego jest hałas drogowy.

Zanieczyszczenia pochodzące z silników maszyn używanych podczas prac budowlanych i przejeżdżających drogami samochodów takie jak: zanieczyszczenie powietrza spalinami, hałas oraz zagrożenie wypadkowe mają zasięg bardzo ograniczony przestrzennie (okolice dróg, place budowy) i czasowo (okres budowy).

Istniejące zagospodarowanie nie powoduje przekroczeń dopuszczalnych norm stężeń zanieczyszczeń pyłowo-gazowych w rejonie najbliższej zabudowy mieszkalnej. Oddziaływania mają charakter bezpośredni, średnioterminowy, chwilowy, minimalnie negatywny.

Linie energetyczne wyznaczone w Studium przedstawiają stan istniejący sieci energetycznej w mieście Parczew. Dla napowietrznych linii elektroenergetycznych ustala się pasy techniczne w granicach, których zamyka się ponadnormatywne oddziaływanie linii w zakresie pól elektromagnetycznych i hałasu. W wyznaczonych pasach technicznych zakazuje się realizacji obiektów budowlanych przeznaczonych na pobyt ludzi. Poza obrębem pasów technologicznych nie występuje ponadnormatywne oddziaływanie linii w zakresie emisji pól elektromagnetycznych oraz hałasu. Zanieczyszczenia akustyczne generowane przez linie elektroenergetyczne nie przekraczają stref w związku z tym oddziaływanie skumulowane nie wystąpi. Oddziaływania będą miały charakter pośredni, długoterminowy, stały, negatywny.

Hałas

Hałas jest czynnikiem w znacznym stopniu wpływającym na jakość warunków zamieszkania i wypoczynku człowieka.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska, hałas są to dźwięki o częstotliwości od 16 Hz do 16 kHz, które należy traktować jako zanieczyszczenie energetyczne środowiska i dlatego należy przyjmować takie same ogólne zasady, obowiązki i formy postępowań związanych z hałasem, jak w pozostałych dziedzinach ochrony środowiska.

Ochrona przed hałasem polega na utrzymaniu poziomu hałasu poniżej poziomu dopuszczalnego, a co najwyżej na poziomie tego hałasu oraz zmniejszenie hałasu, co najmniej do poziomu dopuszczalnego, gdy został on przekroczony.

Państwowy Zakład Higieny, na podstawie ankiet, opracował także subiektywną skalę uciążliwości hałasu, którą wykorzystuje się skalę pomocniczą (w stosunku do norm wynikających przepisów prawa) przy ocenie klimatu akustycznego. Najbardziej dokuczliwy jest hałas komunikacyjny. Znaczny wpływ na utrzymanie klimatu akustycznego ma hałas sąsiedzki, osiedlowy a także hałas przemysłowy. Dlatego grupą najbardziej narażoną na hałas są mieszkańcy dużych miast oraz miejscowości położonych wzdłuż ruchliwych tras komunikacyjnych i w pobliżu niektórych obiektów przemysłowych. Hałas drogowy jest głównym źródłem zakłóceń środowiska akustycznego. Poziom hałasu komunikacyjnego zależy zarówno od czynników, takich jak natężenie ruchu, prędkość pojazdów, ich stan techniczny czy rodzaj i stan nawierzchni, po której poruszają się owe pojazdy, jak i od rodzaju otaczającej zabudowy.

Hałas komunikacyjny

Hałas drogowy jest emitowany przez środki komunikacji samochodowej i transportowej poruszające się po drogach, nie będących drogami kolejowymi. Wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego ma przede wszystkim natężenie ruchu, złożoność układu drogowego, a także stan nawierzchni dróg. Nie bez znaczenia jest również stan techniczny pojazdów.

Na terenie Gminy Parczew nie prowadzi się pomiarów poziomu hałasu komunikacyjnego. Na terenie województwa lubelskiego pomiary takie prowadzone są w sąsiedztwie dróg krajowych. W sąsiedztwie dróg powiatowych i gminnych, gdzie natężenie ruchu kołowego jest mniejsze, panuje korzystniejszy klimat akustyczny.

Parczew jest ważnym węzłem komunikacyjnym. W mieście krzyżują się drogi wojewódzkie: 815 – Lubartów – Parczew – Wisznice, 813 – Łęczna – Ostrów Lubelski – Parczew – Międzyrzec Podlaski, 819 – Parczew – Sosnowica – Dorohusk. Największe natężenie ruchu występuje na drodze nr 815, łączącej Parczew i Lublin z miastami powiatowymi Białą Podlaską

i Lubartowem. Drogi nr 818, 819 i 813 mają większe znaczenie w sezonie turystycznym, gdyż prowadzą w stronę Pojezierza Łęczyńsko - Włodawskiego.

Natężenie ruchu na wszystkich drogach gminy można określić jako umiarkowane. Jedynie w mieście w godzinach szczytu natężenie ruchu lekko wzrasta, nie powodując jednak blokowania ulic.

Oceniając dane z pomiarów prowadzonych w poprzednich latach, przyjmując poziomy dopuszczalne hałasu zawarte w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku, należy stwierdzić, że na terenie gminy Parczew nie występują przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu komunikacyjnego.

Hałas kolejowy

Zważywszy na niewielkie natężenie ruch kolejowego hałas kolejowy nie stanowi dużej uciążliwości.

Hałas lotniczy

W południowo – wschodniej części miasta Parczewa (w sąsiedztwie SP ZOZ) znajduje się lądowisko dla śmigłowców sanitarnych. Uciążliwość związana z istnieniem lądowiska jest niewielka, czas startu i lądowania śmigłowca wynosi około 2 minut, a natężenie lotów nie przekracza jednego lotu dziennie.

Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy kształtowany jest przez zakłady produkcyjne, rzemieślnicze, usługowe oraz obiekty handlowe.

Badania hałasu przemysłowego prowadzone są na dwóch płaszczyznach. Jako planowa działalność kontrolna oraz jako badania interwencyjne związane ze zgłoszeniami uciążliwości hałasu. Najbardziej uciążliwymi dla środowiska źródłami hałasu są różnego rodzaju urządzenia tj.: urządzenia chłodnicze, sprężarkownie, instalacje wentylacji ogólnej i odpylającej, urządzenia nagłaśniające. Oddziaływanie hałasu przemysłowego nie wpływa na klimat akustyczny całej gminy, lecz ma charakter lokalny. O uciążliwości tego hałasu decydują wielkości przenikające do środowiska, rodzaj i przeznaczenie terenu zlokalizowanego w sąsiedztwie zakładu, czy obiektu przemysłowego, usługowego, handlowego, rozrywkowego, odległość tego obiektu od terenu chronionego akustycznie, topografia terenu oraz rodzaj urządzeń stosowanych do zabezpieczania środowiska przed hałasem.

Działalność kontrolna prowadzona przez WIOŚ powoduje sukcesywne ograniczanie wielkości hałasu przemysłowego emitowanego do środowiska.

1.5. PRZYRODA

Na terenie miasta Parczewa naturalne warunki środowiska przyrodniczego zostały całkowicie i nieodwracalnie zmienione poprzez dotychczasowe użytkowanie terenu. Najistotniejszą rolę odegrało wprowadzenie intensywnej budowy oraz rolnictwo. Różnorodność biologiczna jest obecnie zredukowana do gatunków synantropijnych (towarzyszących człowiekowi), w tym szczególnie ruderalnych (zasiedlających podłoża sztucznie wytworzone przez człowieka). Wśród nich wyróżnić można kilka zespołów spotykanych w Parczewie:

Zbiorowiska upraw roślin zbożowych i okopowych

– Zespół *Digitarietum ischaemi*.

Rośliny tego zbiorowiska związane są z glebami piaszczystymi. Należą do nich takie gatunki, jak: palusznik nitkowaty, włośnica zielona, włośnica sina, sporek polny, chłodek drobny, mietlica pospolita, iglica pospolita, chrząstkwowiec polny.

Digitarietum ischaemi wykształca się zazwyczaj wśród upraw żyta, owsa, łubinu, rzepaku, a także często w uprawach roślin okopowych: tytoniu, marchwi i ziemniaków. Jest zbiorowiskiem bardzo rozpowszechnionym w Polsce, w tym także na Lubelszczyźnie, szczególnie na Polesiu Lubelskim. Związany jest z glebami bielcowymi, wytworzonymi z piasków słabogliniastych i luźnych o kwaśnym odczynie.

– Zespół *Echinochloo-Setarietum*.

W zbiorowisku tym panują głównie trawy: chwastnica jednostronna, perz właściwy, włośnica zielona, włośnica sina i nielicznie włośnica zielona oraz włośnica sina. Występuje prawie wyłącznie w uprawach roślin okopowych: ziemniakach, burakach i marchwi, a ponadto w lninie, rzepaku, prosie, tytoniu. Rozwija się na słabo kwaśnych glebach bielcowych. Zespół ten jest groźny dla roślin okopowych, zwłaszcza kiedy zwiększa się zwarcie i liczebność chwastów.

– Zespół *Lamio-Veronicetum politae*.

Charakteryzuje się występowaniem roślin o odczynie obojętnym i alkalicznym: przetacznik lśniący, przetacznik perski, jasnota purpurowa, jasnota różowa, gwiazdnica pospolita, kurzyślad polny i bluszcz kurdybanek. Najczęściej występuje na glebach brunatnych, wytworzonych z utworów pyłowych i lessów, rzadziej zaś na glebach skrytobielicowych. Na podłożu bardziej przepuszczalnym i mniej żyznym ustępuje gatunkom zespołu *Echinochloo-Setarietum*. Obecność tego zbiorowiska wskazuje na korzystne dla większości upraw warunki wilgotnościowe i tlenowe w glebie. Jednak często osiągają w nim duże zwarcie groźne chwasty np. perz właściwy, ostrożeń polny, czy też mlecz polny.

Zbiorowiska ruderalne

– Zespół *Lepidietum drabae*.

W zbiorowisku tym dominuje pieprznik przydrożny (wiosnowkowy). Znaczny udział mają też stokłosa miękka, życica trwała, pięciornik gęsi, wiechlina roczna, a także babka lancetowata. Zespół wykształca się w miejscach ruderalnych - zwłaszcza na nasypach kolejowych, rzadziej na gruzowiskach i osiadłych wysypiskach.

– Zespół *Ivaetum xanthiifoliae*.

Główny gatunek tego zespołu, iwa rzepieniolistna, na teren Polski dostała się z Ameryki Północnej podczas ostatniej wojny. Wchodzi w skład zbiorowisk ruderalnych. Nieliczną domieszkę w skupieniach iwy stanowią: glistnik jaskółcze ziele, jasnota biała, pylenieć pospolity, pokrzywa zwyczajna, komosa biała oraz bluszcz kurdybanek. *Ivaetum xanthiifoliae* na Lubelszczyźnie towarzyszy prawie wyłącznie nasypom i dworcem kolejowym, a znacznie rzadziej przychaciom oraz zaniedbanym ogródkom działkowym. Na żyznych wysypiskach ziemi osiąga wysokość ok. 1,5 m. Natomiast na luźnych piaskach nasypów kolejowych iwa jest mało dorodna - często nie przekracza kilkunastu cm wysokości. Nie jest gatunkiem niebezpiecznym dla upraw, gdyż nie rozprzestrzenia się intensywnie.

– Zespół *Sicyo-Echinocystidetum*.

Panującym pnączem jest kolczurka klapowana, obok której występują także inne pnącza: harbuźnik kolczasty, kielisznik zaroślowy, rdest zaroślowy, rdest powojowaty oraz gatunki siedlisk nitrofilnych: bylica roczna, pokrzywa zwyczajna, jasnota biała, brodawnik jesienny, pięciornik gęsi, łoboda rozłożysta, komosa biała, mierznicza czarna i lucerna nerkowata. Zespół *Sicyo-Echinocystidetum* występuje w parkach, żywopłotach i na płotach przydomowych. Pnącza, szczególnie kolczurka klapowana, posiada liczne żółto-białe kwiaty, ma kolor świeżej zieleni. Niewiele jest danych na temat całego zbiorowiska, jak i dominującej w nim rośliny.

1.6. PRAWNE FORMY OCHRONY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

W granicach administracyjnych Parczewa nie występują obszary, czy obiekty objęte prawną ochroną. Projektowane jest ustanowienie pomnika przyrody, którym ma być głąz narzutowy. Jedynym gatunkiem chronionym fauny, występującym w rejonie rzeki Piwonii, jest wydra.

1.7. ZAGROŻENIA

1.7.1. Zagrożenia powodziowe

Na terenie miasta Parczew wyznaczono obszar **szczególnego zagrożenia powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na 100 lat (1%)**. Obejmuje on dolinę rzeki Piwonii i część doliny rzeki Konotopy i Kołodziejki. Jest to w stanie istniejącym teren przeważnie niezabudowany.

1.7.2. Zagrożenia geologiczne

W granicach administracyjnych Parczewa nie ma naturalnych zagrożeń geologicznych, nie występują też udokumentowane złoża kopalin ani obszary wymagające rekultywacji

1.7.3. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną

W granicach administracyjnych Parczewa nie występują obszary, czy obiekty objęte prawną ochroną. Jedynym gatunkiem chronionym fauny, występującym w rejonie rzeki Piwonii, jest wydra.

2. ŚRODOWISKO KULTUROWE

Sporządzono z wykorzystaniem materiału zawartego w „Parczew. Studium wartości kulturowych” opracowanym przez p. Anetę Semeniuk na zlecenie Urzędu Miejskiego w Parczewie w r. 1998 oraz na podstawie materiałów zawartych we wnioskach do niniejszego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Parczew przekazanych przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie Delegaturę w Białej Podlaskiej.

2.1. POŁOŻENIE MIASTA

Parczew położony jest na Równinie Parczewskiej stanowiącej płaski obszar morenowy, będącej częścią Polesia Lubelskiego.

Miasto zlokalizowane jest nad rzeką Konotopą, na obu jej brzegach przy jej ujściu do rzeki Piwonii, będącej lewym dopływem Tyśmienicy. Dolina Piwonii stanowi północno – zachodnie ograniczenie terenów miejskich.

2.2. ROZWÓJ PRZESTRZENNY. HISTORIA

Parczew należy do najstarszych miast na Lubelszczyźnie, osada o nazwie Stary Parczew (Villa ante Parczow) istniała już w XII wieku. Decydujące znaczenie dla powstania miasta miało założenie dworu – stacji królewskiej w powiązaniu z przechodzącą tędy drogą handlową i jednocześnie „królewską” łączącą Kraków przez Lublin, Brześć z Wilnem (z Korony na Litwę). Trakt ten krzyżował się z „drogą solną” z Chełma przez Radzyń do Łukowa i dalej (z Rusi na Mazowsze). Wieś Stary Parczew mogła być gospodarczym zapleczem dworu.

Przywilej lokacyjny Parczewa wystawiony został przez króla Władysława Jagiełłę w roku 1401. Założone na prawie magdeburskim miasto powstało obok wsi Stary Parczew, na prawym brzegu Konotopy, w miejscu, gdzie przeprowiał się przez nią trakt z Chełma do Łukowa. Nie miało bezpośredniego powiązania kompozycyjnego z dworem, oddzielała je rzeka Piwonia a komunikacja przebiegała przez wieś. Miasto zostało wytyczone według zasad średniowiecznego układu a regularnym rynkiem (88 x 104m) i siecią prostokątnie przecinających się ulic z wyraźnie podkreśloną osią urbanistyczną wzdłuż głównego traktu. W granicach miasta zlokalizowane były dwa kościoły rz.- katolickie.

Obronność miasta zapewniały (niezależnie od naturalnego położenia w widłach rzek) wały ziemne wzmocnione drewnianą palisadą oraz suche fosy. W obwałowaniach – na kierunkach wylotowych traktów, usytuowane były trzy bramy: Lubelska, Chełmska i Łomazka.

Za obwałowaniami miejskimi w końcu XV w. powstało od strony północno – wschodniej przedmieście („Antiquum Suburbium”). W połowie XVI wieku, po regulacji utworzono tu prostokątny rynek (64 x 60 m) zw. mięsny lub bydłowy. Północno – zachodnia pierzeja tego rynku przeznaczona została na zabudowania kultowe osadzającej się ludności żydowskiej. Bożnica żydowska powstała prawdopodobnie w 2. poł. XVI wieku.

Na południe od rynku bydłowego poza obwałowaniami miejskimi powstało „Ruskie Przedmieście” z cerkwią, oparte o naturalne ukształtowanie terenu.

Wieś Stary Parczew przywilejem króla Zygmunta Starego w r. 1538 uzyskała status przedmieścia, w czego wyniku nastąpiła wtórna parcelacja terenów zachowująca zastany układ dróg ale wytyczająca nowe parcele o charakterze rolniczym. Przedmieście to nazwano „Nowym Miastem”.

W 2. poł. XVI wieku uległ zniszczeniu ważny element kompozycji urbanistycznej Parczewa – dwór królewski.

Do końca XVIII wieku trwała stagnacja w rozwoju miasta. Jedynie na peryferiach miasta zakładano nowe działki rolnicze. Na przełomie XVIII i XIX w. doszło do niwelacji wałów ziemnych a na ich miejscu wytyczano ulice i działki mieszkalne.

W 2. poł. XIX w wyniku szybkiego wzrostu ludności, zwłaszcza żydowskiej, osadzającej się głównie w obszarze miasta lokacyjnego (Starego Miasta) konieczna była regulacja planu. Przeprowadzono ją w r. 1862 poszerzając ulice i regulując ich przebieg.

Przeprowadzenie w r.1893 linii kolejowej obrzeżem „Nowego Miasta” podniosło rangę głównej ulicy tego obszaru zwanej ul. Kolejową. Jednakże linia kolejowa nie „przyciągnęła” w tym kierunku znaczących elementów zabudowy miejskiej. Dopiero w okresie międzywojennym XX w. w rejonie dworca kolejowego powstała dzielnica przemysłowa skupiająca niewielkie zakłady przemysłowe.

Istotne zmiany w układzie komunikacyjnym a zatem i w strukturze miasta nastąpiły w pocz. XX w. Wprowadzono nowy przebieg szosy z Lubartowa do Włodawy przez Parczew z ominięciem centrum miasta. Droga ta, mająca charakter obwodnicy doprowadziła do zaniku dawnej, historycznej przeprawy przez Piwonię w okolicach d. dworu.

Kolejny plan, sporządzony w latach 1907 –1910 poszerzał ulice i regulował ich linie zabudowy. Wprowadził też strefy zabudowy miejskiej z określeniem typów zabudowy w każdej z nich. Głównym kryterium charakteru zabudowy była jej ognioodporność. Rygory te, najmocniejsze w rejonie rynku (budynki wszystkie murowana), zmniejszane były w kierunku obrzeży miasta, gdzie przeważała zabudowa drewniana.

Ukształtowany w XX wieku układ przestrzenny miasta prawie nie zmieniony przetrwał do 2. poł. XX wieku, gdy wprowadzano zmiany funkcji i charakteru zabudowy utrzymując generalnie rozplanowanie. Jedyńm istotnym elementem kształtującym strukturę miasta było przeprowadzenie szerokiej arterii miejskiej – obwodnicy w północno – wschodniej części miasta, która odciąża strefę staromiejską z intensywnego ruchu tranzytowego.

2.3. OBSZARY, MIEJSCA I OBIEKTY ZABYTKOWE

2.3.1. OBSZARY ZABYTKOWE

Na podstawie analizy rozwoju historycznego Parczewa, na terenie współczesnego miasta można wyodrębnić cztery charakterystyczne jednostki strukturalne, tworzące współistniejący układ urbanistyczny:

– **Centrum – Stare Miasto – obszar miasta lokacyjnego**, rozwinięty w XVIII wieku.

Historyczne średniowieczne założenie urbanistyczne miasta Parczewa wraz z podziemnymi śladami osadnictwa i rozwoju miasta w postaci warstw i obiektów archeologicznych – rejestr zabytków woj. lubelskiego nr [A/1375](#).

Teren, od północnym zachodzie oparty o rzekę Piwonię ma zachowany średniowieczny układ miasta założonego na prawie magdeburskim. Istotnym elementem kompozycyjnym jest rynek (88 x 104 m) pomiędzy „równoległymi” do rz. Piwonii ulicami stanowiącymi główne osie kompozycyjne na kierunku pn.-zach. – pd.-wsch. Wraz z prostopadłymi do nich ulicami tworzą regularną sieć urbanistyczną zachowaną od czasów średniowiecza. Szczególną cechą tego układu są drogi gospodarcze, tzw. miedzuchy.

Tkanekę przestrzenną tworzy zabudowa przeważnie z XIX i XX wieku. Są to dwukondygnacyjne kamienice mieszkalne z usługami na paterze lub czynszowe bez oficyn. Usytuowane są zawsze kalenicowo w linii zabudowy. Zabudowa gospodarcza wzdłuż granic działki. Na obrzeżach centrum – pomiędzy ul. Szeroka i rz. Piwonią oraz przy ul. Nowej i Nadwalnej występuje typ zabudowy wiejskiej (mieszkaniowej i gospodarczej) oraz wolnostojące wille.

Obszar ten posiadający pierwotnie funkcje handlowe i reprezentacyjne, utrzymuje historyczną funkcję centrum głównie handlowego, ale również częściowo administracyjnego oraz oświatowego. Funkcje te są uzupełnione mieszkaniową.

– **Wieś Stary Parczew** – wieś przedlokacyjna, Nowy Parczew.

Teren, na północny oparty o rzekę Piwonię, na wschodzie o rzekę Konotopę, ma zachowany pierwotny układ kompozycyjny z placem znajdującym się na skrzyżowaniu głównych ciągów komunikacyjnych ulic: Krzywej, Wojska Polskiego, Kolejowej i Bema. Plac ten, położony na styku z obszarem centralnym – bez wątku kompozycyjnego, w XIX wieku pełnił funkcję reprezentacyjną (Magistrat, Posterunek Policji, Szkoła Carska), która jest kontynuowana do dziś (Urząd Miasta i Gminy).

Zachowane na przedlokacyjnym układzie ulice zabudowane są wolnostojącymi budynkami mieszkalnymi (pierwotnie o charakterze rolniczym) na dużych działkach. Jest to przeważnie stara zabudowa drewniana typu wiejskiego, wille podmiejskie, eklektyczne kamienice z k. XIX i pocz. XX wieku a także współczesne obiekty „katalogowe”.

– Przedmieście Stare – „Żydowskie”.

Teren położony równolegle do rz. Piwonii, na wschód od obszaru centralnego pierwotnie (XVI w.) był przeznaczony na osadnictwo żydowskie. Na styku z obszarem centralnym powstał rynek („Targ Bydłęcy”), przy którym zlokalizowano w północnej pierzei – bożnicę oraz cerkiew – w pierzei południowej.

Pozostała część tego terenu miała charakter zabudowy przedmiejskiej (wzdłuż ob. ul. Nowowiejskiej) i rolniczej (przy ul. Piwonii) na działkach o różnych planach.

W części wschodniej ok. r. 1566 założono cmentarz żydowski – kirkut. Zniszczony w czasie II wojny światowej – obecnie pełni funkcje terenu zielonego, parku.

– Przedmieście Nowe – „Polskie”.

Teren położony równolegle do rz. Konotopy, na południowo – wschodnim kierunku od obszaru Centrum, wzdłuż układu komunikacyjnego będącego kontynuacją kompozycji układu miasta lokacyjnego (ob. ul. Kościelna).

Podstawową funkcją tego terenu to zabudowa mieszkaniowa podmiejska i rolnicza.

Przy ul. Kościelnej powstały ważne dla struktury przestrzennej miasta obiekty: zespół kościoła parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela i d. szpital.

W sąsiedztwie kościoła parafialnego od pocz. XIX wieku funkcjonuje cmentarz rzymsko –katolicki z zachowanym pierwotnym układem.

2.4. MIEJSCA KOMPONUJĄCE PRZESTRZEŃ MIEJSKĄ

2.4.1. Place

– **Plac Wolności** – centralny punkt kompozycji urbanistycznej (rynek miejski) od XV wieku do dziś. Prostokątny, z ulicami w narożach i zabudową pierzejową wokół. Pierwotnie miał funkcję reprezentacyjną (ratusz, kościół, waga) oraz handlową (targi, kramy) od pocz. XX w. – także rekreacyjną (po nasadzeniu zieleni w okresie międzywojennym). W r. 1935 wewnątrz rynku postawiono halę targową z centralnie umieszczoną wieżyczką zegarową. Obecnie hala podzielona jest na małe, pojedyncze sklepiki dostępne z zewnątrz.

– **Główny plac „Nowego Parczewa”** (dawnej wsi przedlokacyjnej) – powstały w rozwidleniu szlaków komunikacyjnych, nie ma charakteru przestrzeni komponowanej. Usytuowany tu Magistrat nadał mu funkcję placu reprezentacyjnego jednak bez cech przestrzennych.

– **Rynek Koński** – wyznaczony w XV w. ul. Szeroką i obwałowaniami. Obecnie mały placzyk bez szczególnego charakteru otoczony drobną zabudową.

– **Plac targowy bydłęcy** – powstały przy szlaku komunikacyjnym, pomiędzy drogami, z czasem przejmował funkcje handlowe i reprezentacyjne dla Przedmieścia żydowskiego i ruskiego. W XVII w. znajdowały się tu obiekty kultu – bożnica i cerkiew unicka a także mykwa. Obecnie przestrzeń placu jest zdeorganizowana. Budynek dawnej mykwy wyremontowany na dom weselny stanowi atrakcyjną dominantę lokalną. Dawna synagoga funkcjonująca obecnie jako substandardowy obiekt handlowy bezwzględnie wymaga rewitalizacji.

2.4.2. Osie i dominanty

W układzie urbanistycznym współczesnego miasta wyraźnie jest widoczna dominująca oś kompozycyjna układająca się na kierunku północny wschód – południowy zachód z „nanizanymi” na nią kolejnymi placami miejskimi. Tworzy ją ciąg ulic: 11 Listopada – Warszawska – Kolejowa, nakładający się na historyczne trakty.

Ze wschodniej pierzei rynku (Plac Wolności) wychodzi znacznie później powstała oś ul. Kościelnej (na kierunku północny zachód – południowy wschód, przy której wznosi się dominanta przestrzenna krajobrazu miasta – wieża kościoła parafialnego p. w. św. Jana Chrzciciela).

Charakterystycznym elementem kompozycji układu miasta średniowiecznego były zachowane do dziś w rysunku przebiegu fortyfikacje miejskie.

2.4.3. Cmentarze

– **Cmentarz rzymsko – katolicki** przy kościele parafialnym p. w. św. Jana Chrzciciela, czynny. Założony w r. 1801 pierwotnie przestrzennie powiązany z kościołem, wielokrotnie powiększany, w latach 1905 – 1913 ogrodzony murem. Na planie wydłużonego prostokąta, podzielony trzema wzdłużnymi alejami na cztery duże kwatery. Zachowany układ pierwotny cmentarza i duża ilość nagrobków. Drzewostan w zaniku.

– **Cmentarz żydowski – kirkut**. Założony ok. roku 1566, zniszczony w czasie II wojny światowej. Obecnie park (**częściowo**) ogrodzony, z pomnikiem ofiar II wojny.

– Brak śladów po dwóch starych cmentarzach: pierwszym katolickim przy nieistniejącym już kościele przy rynku w centrum, oraz przy również nie istniejącej już cerkwi unickiej w południowej stronie targu bydłowego (Przedmieście ruskie).

2.5. OBIEKTY ZABYTKOWE – UNIKATOWE

2.5.1. Budynki unikatowe na terenie Centrum:

– **Hala targowa** – rynek miejski /Plac Wolności – *rejestr zabytków woj. lubelskiego nr A/779*. wzniesiona w r. 1938 wg projektu Artura Bernhardta. Murowana, parterowa nakryta dachem dwuspadowym. Nad częścią środkową niewielka wieżyczka zegarowa nakryta daszkiem namiotowym. Plan jej nawiązywał do dawnych jatek i kramów rynkowych – wydłużony prostokąt o układzie dwutraktowym z sienią przelotową na osi głównej. Obecnie zatarte podziały wewnętrzne i elewacyjne.

– **Kapliczka przydrożna** – ul. Kościelna – z II poł. XVIII wieku, murowana.

2.5.2. Budynki unikatowe na terenie „Nowego Parczewa”:

– **Dawna Szkoła Carska** – ul. Wojska Polskiego 2 – wzniesiona w k. XIX wieku, murowana, dwukondygnacyjna, nakryta dachem czterospadowym. Na planie prostokąta z ryzalitami w narożach i w części środkowej elewacji frontowej.

2.5.3. Budynki unikatowe na terenie „Przedmieścia Starego – Żydowskiego”:

– **Bożnica – synagoga** – *rejestr zabytków woj. lubelskiego nr A/1413* wybudowana przez gminę żydowską w końcu XIX wieku (po r. 1873) w stylu eklektycznym. Murowana, na planie prostokąta z trójosiowym ryzalitem w części środkowej, akcentującym wejście dla kobiet i salę modlitw. Po bokach znajdowały się symetryczne klatki schodowe

i pomieszczenia szkoły. Dwukondygnacyjna bryła nakryta dachem łamanym czterospadowym; jednokondygnacyjne pomieszczenia szkoły miały dachy jednospadowe. Elementy dawnych artykulacji zachowały się na górnych częściach elewacji. Do roku 1939 obiekt pełnił funkcje kultowe.

– **Mykwa** – wybudowana na pocz. XX wieku, o cechach architektury modernistycznej, murowana. Na planie wydłużonego prostokąta z dwukondygnacyjnym przedsiönkiem. Po II wojnie światowej przebudowana na salę widowiskowo – kinową. Obecnie – dom weselny.

– **dawny cmentarz żydowski (kirkut)**

założony ok. 1566 roku. W kształcie prostokąta, ograniczony ulicami Parkową, 11 Listopada. Zniszczony w czasie II wojny światowej – obecnie zamieniony na rodzaj parku z pomnikiem poświęconym ofiarom II wojny światowej w części zachodniej.

2.5.4. Budynki unikatowe na terenie Przedmieścia Nowego – Polskiego:

– **zespół kościoła p.w. św. Jana Chrzciciela, rejestr zabytków woj. lubelskiego nr A/108** w skład, którego wchodzi:

kościół parafialny, murowany, wybudowany w latach 1906-1914, wybudowany w l.1906 – 1914. Budowę rozpoczął w r. 1906 ks. Stanisław Wierzejski wg planów architekta powiatowego Władysława Wołodko. Konsekwrowany w r. 1915. Jest to kościół murowany w stylu neogotyckim, założony na planie wydłużonego prostokąta, trójnawowy z transeptem. Fasada flankowana dwiema ustawionymi ukośnie kwadratowymi wieżami. Dach nad nawą główną i bocznymi – jednolity, dwuspadowy. Nad prezbiterium dach trójspadowy. Wieże zwieńczone stromymi ośmiobocznymi ostrosłupami hełmów. Trójkątne szczyty fasady i ramion transeptu flankowane wieżyczkami i ozdobione sterczynami.

drewniana plebania – *rejestr zabytków woj. lubelskiego nr A/108*

wybudowana w latach 1918-1923 na planie prostokąta, jednokondygnacyjna. Od frontu – kolumnowy portyk. Dach „polski”.

drewniana dzwonnica z II poł. XVIII w. *rejestr zabytków woj. lubelskiego A/108* barokowa; na planie kwadratu, dwukondygnacyjna. Nakryta dachem czterospadowym, między kondygnacjami szeroki dach okapowy.

kapliczka przedpogrzebowa, murowana, z lat 1918-1925

wzorowana na istniejącej wcześniej z ostatniej ćw. XIX w., zniszczonej podczas pożaru kościoła w r. 1918. Na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu. Jednokondygnacyjna, nakryta dachem dwuspadowym.

– **dawny Szpital drewniany przy ul. Kościelnej**

wzniesiony około 1905 r. drewniany, jednokondygnacyjny. Założony na planie prostokąta, dwutraktowy. Nakryty dachem czterospadowym. Od frontu ganek z daszkiem dwuspadowym. Po II wojnie światowej adaptowany na internat szkolny. Od lat 60 mieszkania wraz z najbliższym otoczeniem.

2.6. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków województwa lubelskiego

Lp.	Miejscowość	Lokalizacja	Obiekt, obszar	Nr rejestru zabytków
-----	-------------	-------------	----------------	----------------------

1.	Parczew		Historyczne średniowieczne założenie urbanistyczne miasta Parczewa wraz z warstwami archeologicznymi, w granicach wg opisu w dec. i zał. planu.	A/1375
2.	Parczew	Plac Wolności 43	Hala targowa, na działce wskazanej w dec., gran. wg zał. planu.	A/779
3.	Parczew	ul. Kościelna 53	Plebania przy kościele parafialnym pw. św. Jana Chrzciciela w gran. wg opisu w zał. planu.	A/108
4.	Parczew	ul. Kościelna 55	Zespół Kościoła paraf. pw. św. Jana Chrzciciela: kościół, kapliczka przedgrobowa (przebudowana), ogrodzenie, drzewostan wokół kościoła. Dzwonnica przy kościele parafialnym pw. św. Jana Chrzciciela	A/108
5.	Parczew	ul. Piwonia 3	Synagoga.	A/1413

2.7. Obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Identyfikator	Obiekt	Czas powstania	Miejscowość	Adres
1.	1	Dom	XIX/XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 8/8a
2.	5	Dom	XIX/XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 4
3.	7	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 9
4.	11	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Kolejowa 1
5.	18	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Kolejowa 24
6.	20	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 25
7.	21	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Kolejowa 27
8.	22	Krzyż przydrożny	ok. 1925 r.	Parczew	ul. Kolejowa
9.	24	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Kolejowa 29/29a
10.	26	Dom	ok. 1925 r.	Parczew	ul. Kolejowa 34
11.	28	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 35
12.	29	Dom	ok. 1920 r.	Parczew	ul. Kolejowa 40
13.	33	Dom	2 ćw. XIX w.	Parczew	ul. Kolejowa 47
14.	34	Dom	1902 r.	Parczew	ul. Kolejowa 56
15.	35	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 51/53
16.	40	Dom	1924 r.	Parczew	ul. Kolejowa 67/67a
17.	44	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 86
18.	45	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 73
19.	47	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 92/94
20.	49	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 77
21.	51	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 98
22.	53	Krzyż przydrożny	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa obok 96

23.	54	Dom		Parczew	ul. Kolejowa 106
24.	55	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 112/114
25.	57	Krzyż przydrożny	1918 r.	Parczew	ul. Kolejowa 114
26.	59	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Nadwalna 18/20
27.	62	Gręplarnia	pocz. XX w.	Parczew	ul. Nowa
28.	66	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 7/9
29.	68	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 11
30.	69	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 3/5
31.	71	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 1
32.	72	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 4
33.	73	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 6
34.	74	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 8
35.	75	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 10
36.	76	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 12
37.	77	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 49
38.	78	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 47
39.	79	Szkoła Carska	pocz. XX w.	Parczew	ul. Wojska Polskiego 2
40.	79	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 35
41.	80	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 31
42.	82	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 27/29
43.	83	Dom	ok. 1900 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 25
44.	86	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 21/23
45.	88	Dom	ok. 1920 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 17
46.	89	Dom	1927-1928 r.	Parczew	ul. Kościelna 29
47.	91	Dom	ok. 1920 r.	Parczew	ul. Kościelna 40
48.	92	Dom	1913-1914 r.	Parczew	ul. Kościelna 44/46
49.	94	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 27
50.	99	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 38
51.	100	Kapliczka przydrożna	2 poł. XVIII w.	Parczew	ul. Kościelna
52.	102	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 18
53.	103	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 5
54.	104	Dom	2 poł. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 3
55.	108	Dom	2 poł. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 1
56.	110	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 4
57.	111	Dom	2 poł. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 8
58.	112	Dom	2 poł. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 8a
59.	113	Dom	2 poł. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 6
60.	114	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 61/63
61.	116	Dawny szpital, ob. dom	1905 r.	Parczew	ul. Kościelna 92

62.	117	Park szpitalny	1905 r.	Parczew	ul. Kościelna 92
63.	118	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 65/67
64.	119	Dom	ok. 1900 r.	Parczew	ul. Kościelna 69
65.	121	Dom	XIX /XX	Parczew	ul. Kościelna 114
66.	122	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 112
67.	123	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 110
68.	124	Dom	1883 r.	Parczew	ul. Kościelna 106/108
69.	128	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 88
70.	129	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 88b
71.	133	Dom	pocz. X w.	Parczew	ul. Polna 19
72.	134	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Polna 43
73.	135	Stodoła	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Polna 16
74.	136	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Polna 4
75.	138	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Wojska Polskiego 4
76.	139	Dom	ok. 1880 r.	Parczew	ul. Krzywa 17
77.	141	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Krzywa 15
78.	142	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Krzywa 10
79.	143	Dom	1902 r.	Parczew	ul. Krzywa 4
80.	144	Synagoga	poł. XIX w.	Parczew	ul. Piwonia 3
81.	145	Bożnica	pocz. XX w.	Parczew	ul. Piwonia 1
82.	146	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Piwonia 6/8
83.	147	Dom	1 ćw. XIX w.	Parczew	ul. Nowowiejska 4
84.	148	Dom	2 ćw. XIX w.	Parczew	ul. Nowowiejska 11
85.	149	Hala targowa	1938 r.	Parczew	ul. Plac Wolności
86.	150	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Warszawska 2
87.	151	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	Plac Wolności 3
88.	152	Dom	2 ćw. XX w.	Parczew	Plac Wolności 5
89.	155	Dom	k. XIX w.	Parczew	Plac Wolności 7
90.	156	Dom	ok. 1910 r.	Parczew	Plac Wolności 9
91.	157	Dom	pocz. XX w.	Parczew	Plac Wolności 11
92.	158	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	Plac Wolności 15
93.	159	Dom	1 poł. XX w.	Parczew	Plac Wolności 17
94.	160	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 26
95.	161	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 22
96.	163	Apteka	1935-37 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 24
97.	165	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 20
98.	167	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 18
99.	168	Dom	ok. 1950 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 16
100.	169	Dom	ok. 1950 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 14
101.	170	Dom	2 ćw. XIX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 12

102.	171	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 10
103.	172	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 8
104.	173	Dom	1 ćw. XIX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 6
105.	174	Dom	1 ćw. XIX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 4
106.	175	Dom	1 ćw. XIX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 2
107.	176	Figura przydrożna „Chrystus Serce Gorejące”	1933 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 76
108.	178	Cmentarz rzymskokatolicki	1808, następnie wielokrotnie powiększany	Parczew	ul. Kościelna
109.	179	Cmentarz żydowski	pocz. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada
110.	180	Kościół rzymskokatolicki pw św. Jana Chrzciciela	lata 1906-1914	Parczew	ul. Kościelna
111.	181	Dzwonnica	1 poł. XVIII w.	Parczew	ul. Kościelna
112.	182	Plebania	1918-1923 r.	Parczew	ul. Kościelna
113.	183	Kaplica pogrzebowa	1918-1920 r.	Parczew	ul. Kościelna
114.	184	Ogrodzenie z bramą główną	ok. 1920 r.	Parczew	ul. Kościelna
115.	185	Komin fabryczny	2 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 117
116.	188	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 79/81
117.	189	Dom	2 ćw. XIX w.	Parczew	ul. Kościelna 59
118.	190	Dom	1878 r.	Parczew	ul. Mickiewicza 1
119.	193	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Mickiewicza 21
120.	194	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Mickiewicza 29
121.	195	Dom	pocz. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 32
122.	198	Dom	XIX/XX w.	Parczew	ul. Kościelna 49/51
123.	199	Dom	XIX/XX w.	Parczew	ul. Kościelna 56
124.	200	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 47
125.	204	Młyn motorowy	1938 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 107
126.	205	Młyn motorowy	1916 r.	Parczew	Al. Zwycięstwa
127.	206	Pomnik wdzięczności J. Piłsudskiemu	1920 r.	Parczew	ul. 11 Listopada
128.	207	Dom	XIX/XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 27/29
129.	210	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 61
130.	211	Dom	1917 r.	Parczew	ul. 11 Listopada
131.	212	Figura przydrożna Matki Boskiej	ok. 1920 r.	Parczew	ul. 11 Listopada 77
132.	213	Dom	k. XIX w.	Parczew	ul. Polna 7
133.	214	Pomnik niepodległości	1982 r. (odbudowa)	Parczew	ul. Wojska Polskiego
134.	215	Szkoła Carska	pocz. XX w.	Parczew	Babianka nr 49
135.	216	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. 11 Listopada 22

136.	217	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 18A
137.	218	Dom	1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kościelna 11/14/16
138.		Dom	1926 r.	Parczew	ul. PCK 14
139.		Budynek mieszkalny w zespole dworca kolejowego	30-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 247A
140.		Budynek WC w zespole dworca kolejowego	20-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa
141.		Zespół dworca kolejowego	1893 r. 1 poł. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa
142.		Magazyn w zespole dworca kolejowego	20-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa
143.		Wieża ciśnień w zespole dworca kolejowego	20-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa
144.		Budynek dworca kolejowego	k. XIX w., 1 ćw. XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 247
145.		Komórki w zespole dworca kolejowego	30-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 247A
146.		Park w zespole dworca kolejowego	20-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 247A
147.		Piwnica w zespole dworca kolejowego	30-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 247A
148.		Komórki II w zespole dworca kolejowego	30-te lata XX w.	Parczew	ul. Kolejowa 247A
149.		Kapliczka w zespole dworca kolejowego	1948 r.	Parczew	ul. Kolejowa 247A

Na rysunku studium nie zaznaczono obiektów i obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, ponieważ skala opracowania i nagromadzenie obiektów zabytkowych w centrum miasta uniemożliwia ich precyzyjne zlokalizowanie.

2.8. Stanowiska archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Stanowisko	Obszar AZP	Nr stanowiska w miejscowości	Nr stanowiska na obszarze	Nazwa i chronologia stanowisk
1.	Parczew	69-84	34	40	Cerkiew nowożytna
2.	Parczew	69-84	30	35	Kościół nowożytny
3.	Parczew	69-84	296	34	Zamek drewniany (dwór obronny) XV-XVI w.
4.	Parczew	69-84	26	31	Piwnice murowane z cegły
5.	Parczew	69-84	25	30	Kościół wraz z cmentarzem XVI-XVII w.
6.	Parczew	69-84	22	23	śl. osad. - o. lateński, wczesne średniowiecze

7.	Parczew	69-84	23	24	śl. osad. - epoka brązu wczesna epoka żelaza
8.	Parczew	69-84	24	28	śl. osad. - starożytność
9.	Parczew	69-84	21	22	śl. osad. - starożytność
10.	Parczew	69-84	20	20	śl. osad. - starożytność
11.	Parczew	69-84	19	19	śl. osad. - starożytność
12.	Parczew	69-84	18	18	śl. osad. - k. trzciniecka w. ep. brązu
13.	Parczew	69-84	17	17	śl. osad. - k. trzciniecka II okres ep. brązu
14.	Parczew	69-84	16	16	śl. osad. - starożytność
15.	Parczew	69-84	6	6	śl. osad. - k. mierzanowicka (?)
16.	Parczew	69-84	7	7	śl. osad. - okres lateński, wcz. średniowiecze
17.	Parczew	69-84	8	8	śl. osad. - okres lateński, wcz. średniowiecze
18.	Parczew	69-84	9	9	śl. osad. - wcz. średniowiecze
19.	Parczew	69-84	10	10	śl. osad. - epoka kamienia – epoka żelaza
20.	Parczew	69-84	11	11	śl. osad. - wcz. średniowiecze
21.	Parczew	69-84	12	12	śl. osad. - k. łużycka. wcz. epoka żelaza
22.	Parczew	69-84	13	13	śl. osad. - okres lateński, wcz. średniowiecze
23.	Parczew	69-84	14	14	śl. osad. - k. Niemeńska (?) neolit
24.	Parczew	69-84	15	15	śl. osad. - starożytność

2.9. KRAJOBRAZ KULTUROWY

2.9.1. STAN KRAJOBRAZU KULTUROWEGO PARCZEWA

Operując terminem, którego rozumienie zostało określone w art. 3, pkt 14 rozdziału 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jako cyt.: „Krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze”, zawieramy w nim zarówno stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

Krajobraz kulturowy miasta Parczewa jest bogaty, barwny i różnorodny. Przekształcenia poczynione w przestrzeni w ostatnich dziesięcioleciach nie spowodowały jego degradacji i jest on wciąż współdominującym (obok jakości środowiska przyrodniczego) walorem obszaru miasta.

Stare Miasto (Centrum) zachowało niemal nienaruszony średniowieczny lokacyjny układ urbanistyczny z prostokątnym rynkiem i siatką ulic a także dawny układ katastralny oparty na module pręta. Nie zachowały się elementy przestrzenne średniowiecznych fortyfikacji (obwałowania ziemne) czytelny natomiast jest ich przebieg.

Miasto położone w rozwidleniu dolin rzecznych Pivonii i Konotopy rozwijało się w oparciu o te naturalne komponenty krajobrazu.

Wyodrębnione w strukturze miasta układy urbanistyczne trzech przedmieść tworzą wraz z Centrum charakterystyczną przestrzeń „narastającego” historycznie ośrodka.

Główne osie kompozycyjne przedmieść: ul. Kolejowa („Nowy Parczew” – dawna wieś przedlokacyjna), ul. Kościelna (Przedmieście Polskie) i ul. 11 Listopada (Przedmieście Żydowskie) łączą się z obszarem Centrum skrajnie zlokalizowanymi placami, (d. place targowe) wyraźnie zaznaczonymi w planie miasta.

Przy placach tych mieściły się – i zachowały się do dzisiaj reprezentacyjne budowle: Magistrat, d. Szkoła carska, synagoga, d. mykwa. oraz nieistniejąca już cerkiew unicka.

Dominantę przestrzenną w krajobrazie miasta tworzy bryła kościoła farnego przy ul. Kościelnej. Dwie smukłe wieże neogotyckie z wysokimi hełmami widoczne są z znacznej odległości z drogi lubartowskiej i stanowią wyróżnik tożsamości terytorialnej.

Tożsamość kulturową miasta podkreśla, nie figurująca w ewidencji zabytków drewniana zabudowa historycznych Przedmieść. Wraz z otaczającą ją zielenią tworzy charakterystyczny walor miasta, w którym wyraźnie czytelny jest jego historyczny rodowód.

2.9.2. DOBRA KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

W granicach administracyjnych miasta Parczewa nie występują obiekty, które można byłoby uznać jako dobra kultury współczesnej.

2.9.3. PARCZEWSKI PARK KULTUROWY

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęty uchwałą Nr XII/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r. nie wyznacza w rejonie Parczewa obszaru do utworzenia Parczewskiego Parku Kulturowego.

3. STRUKTURA PRZESTRZENNA

Miasto Parczew jest ośrodkiem miejskim z liczbą **lokalnym 10648** mieszkańców.

Obszar miasta wynosi 8 km².

Gęstość zaludnienia wynosi **1323** osób/km².

Źródło: GUS, BDL, 2019 rok

Miejsca pracy rozłożone są na terenie całego miasta stanowiąc strukturę mieszkaniowo – usługową. Główna ich koncentracja znajduje się w obszarze centralnym (stare miasto).

Tereny przemysłu i rozwoju biznesu lokalizowane są głównie **w rejonie pomiędzy terenami kolejowymi i drogą wojewódzką nr 813** w dobrze skomunikowanym rejonie dworca i linii kolejowej, co zapewnia najbardziej ekonomiczną ich obsług, **oraz jako tereny rozwojowe obszar w rejonie wjazdu do miasta od strony Lubartowa.**

Proponuje się:

- podjęcie działań dotyczących systematycznej poprawy jakości życia zgodnie z obowiązującymi na obszarze miasta uchwalonymi planami miejscowymi zagospodarowania przestrzennego, zwłaszcza dla obszaru centrum miasta obejmującego zabytkowy układ urbanistyczny wymagający najpilniej rewaloryzacji ale również dla innych obszarów posiadających ustalenia planistyczne.
- podjęcie działań dotyczących systematycznej poprawy jakości życia związanej ze zwiększeniem środków materialnych na utrzymanie i inwestycje. Wiąże się to z wyznaczeniem terenów pod rozwój funkcji miastotwórczych (wskazanych m.in. w PZP Woj. Lubelskiego – koncentracji przemysłu spożywczego, rynku hurtowego rolno – spożywczego, inkubatorów przedsiębiorczości);

– podjęcie kroków w celu zwiększenia lub tworzenia stref zieleni ogólnodostępnej (publicznej) w obrębie terenów zurbanizowanych.

Rozwiązania przyjęte w kierunkach zagospodarowania przestrzennego miasta Parczew powinny przede wszystkim ułatwić warunki inwestowania, poprzez wskazanie terenów odpowiednich dla różnego rodzaju inwestycji oraz ograniczenie barier i obwarowań przestrzennych jedynie do niezbędnych, przeciwdziałających degradacji tych obszarów. Wprowadzanie zbyt rygorystycznych, lub niedostatecznie uzasadnionych obwarowań będzie tu działaniem szkodliwym dla warunków i jakości życia ludności, a w konsekwencji może przyczynić się do upadku, zamiast do zamierzonego rozwoju tego terenu.

Na obszarze miasta nie występują obszary zdegradowane wymagające podjęcia rehabilitacji lub rekultywacji

W strukturze przestrzennej miasta występuje jeden rodzaj terenów zamkniętych. Są to tereny kolejowe znajdujące się w zachodniej części miasta.

Obszar gminy Parczew słynący z bardzo dobrego stanu środowiska przyrodniczego – stanowi bezpośrednie otoczenie miasta. Miasto posiada zaś walory kulturowe - od zachowanego, zabytkowego układu urbanistycznego, obiektów o randze ponadlokalnej, takich jak kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela przy ul. Kościelnej, po zachowane zabytki budownictwa judaistycznego i zabudowę mieszkaniową z przełomu XIX i XX w. Środowisko kulturowe, pomimo dokonanych przekształceń nie uległo degradacji i zachowało swoją tożsamość. Jest to drugi (obok środowiska przyrodniczego) potencjał, stanowiący podstawę do rozwoju funkcji turystycznych na obszarze gminy, których bazę powinno stanowić miasto.

Analizując istniejącą strukturę przestrzenną widać, że mamy do czynienia ze stosunkowo czystym, zwartym układem, w którym widoczne jest narastanie historyczne miasta, co stanowi o jego tożsamości kulturowej.

Wokół historycznego centrum narastają coraz nowsze tereny zainwestowane – rozprzestrzeniając się w kierunkach obszarów podmiejskich coraz mniejszą intensywnością zabudowy. Na ogół układ urbanistyczny dobrze wpisuje się w krajobraz naturalny ukształtowany przez przecinające miasto doliny rzeczne. Nie doszło tu do popełnienia błędu, polegającego na wytworzeniu układu przeskalowanego.

Tak skonstruowany układ miejski wymaga precyzyjnego wyznaczenia obszarów zainwestowanych, kontynuujących harmonijny układ urbanistyczny.

3.1. Stan ładu przestrzennego i wymogi jego ochrony

Ład przestrzenny oznacza takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach wszystkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Tworzenie i utrzymanie ładu przestrzennego, jest jednym z zadań własnych samorządu gminnego. Jest zarówno celem działań gospodarki przestrzennej, jak środkiem do uzyskania środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku, w jak najwyższym stopniu oddziałującego pozytywnie funkcjonalnie i estetycznie na użytkowników, dającego mieszkańcom satysfakcję identyfikacji z miejscowością, okolicą zamieszkania, a także z gminą i przyciągającego inwestorów. W sposób najbardziej oczywisty na ład przestrzenny wpływa kształtowanie przestrzeni publicznych i zabudowy.

Jedynym skutecznym narzędziem tworzenia ładu przestrzennego jest prawo miejscowe wyrażone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze miasta Parczew obowiązują następujące plany miejscowe:

Wykaz obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie miasta Parczew.

L.p.	Uchwała	Dziennik Urzędowy Województwa Lubelskiego
1.	Uchwała Nr XXII/131/96 Rady Miasta i Gminy w Parczewie z dnia 23 sierpnia 1996 r. w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu ogólnego zagospodarowania miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 1996 r. Nr 12, poz. 51
2.	Uchwała Nr XXII/132/96 Rady Miasta i Gminy w Parczewie z dnia 23 sierpnia 1996 r. w sprawie uchwalenia zmian w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 1996 r., Nr 12
3.	Uchwała Nr VIII /68/99 Rady Miasta i Gminy Parczew z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego m. Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 52, poz. 1013
4.	Uchwała Nr XXVII/155/2001 Rady Miasta i Gminy Parczew z dnia 28 lutego 2001 r. w sprawie uchwalenia zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego "Centrum" miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. Nr 35, poz. 576
5.	Uchwała nr XXXIX/214/2002 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 28 lutego 2002 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ul. Kolejowej i Polnej w Parczewie. Pod nazwą: „Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego rejonu ul. Kolejowej i Polnej w Parczewie”.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2002 r., Nr 47
6.	Uchwała Nr XI/58/2003 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 7 listopada 2003 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania miasta Parczew.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2003 r., Nr 203, poz.3792
7.	Uchwała nr XIV/80/2007 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 22 listopada 2007 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Parczew – w rejonie ulic: Wojska Polskiego – Zbożowa – Aleje Jana Pawła II oraz uzupełnienie planu Kolejowa-Polna w rejonie ulic: Aleje Jana Pawła II – Polna.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2008 r., Nr 22, poz.774
8.	Uchwała Nr XVII/100/2008 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 21 lutego 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2008 r., Nr 48, poz. 1508
9.	Uchwała Nr XXXVI/229/2009 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 28 sierpnia 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego rejonu ul. Kolejowej i Polnej w Parczewie.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2009 r., Nr 127, poz. 2733
10.	Uchwała nr LI/309/2010 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 26 października 2010 r. w sprawie uchwalenia zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2011 r., Nr 7, poz.157
11.	Uchwała nr XXXII/232/2013 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 20 czerwca 2013 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2013 r., poz. 3937
12.	Uchwała Nr L/345/2014 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 30 września 2014 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2014 r., poz. 3906

13.	Uchwała Nr XXIX/216/2017 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 10 stycznia 2017 r. w sprawie uchwalenia zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2017 r., poz. 709
14.	Uchwała Nr XLI/312/2018 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 25 stycznia 2018 r. w sprawie uchwalenia zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r., poz.891
15.	Uchwała Nr XLVII/358/2018 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 26 czerwca 2018 r. w sprawie uchwalenia zmian w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2018 r., 3470
16.	Uchwała Nr XIV/99/2019 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 29 października 2019 r. w sprawie uchwalenia zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2019 r., poz. 6297
17.	Uchwała Nr XXIX/184/2020 Rady Miejskiej w Parczewie z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w granicach administracyjnych miasta Parczewa.	Dz. Urz. Woj. Lub. z 2021 r., poz. 411

Obowiązujące plany miejscowe określają: funkcje terenów, zasady zabudowy i zagospodarowania z uwzględnieniem cennych walorów przyrodniczych i kulturowych. Stanowią zatem formalną podstawę kształtowania ładu przestrzennego. Funkcje terenów określone w obowiązujących planach miejscowych przyjmuje się jako jedno z podstawowych uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego miasta Parczewa.

3.2. Użytki rolne na terenie miasta

- powierzchnia użytków rolnych - 527 ha
  - grunty orne – 382 ha
  - sady – 2 ha
  - łąki – 131 ha
  - pastwiska – 12 ha
- Źródło: GUS, BDL 2015 r.

4. ANALIZA DEMOGRAFICZNA

Parczew - miasto w gminie miejsko – wiejskiej.

Pod względem administracyjnym położone w województwie lubelskim, powiecie parczewskim, gminie Parczew.

Powierzchnia miasta wynosi – **805 ha, czyli (8 km²)**

Gęstość zaludnienia – **1323 osób/km².**

Liczba mieszkańców ogółem – **10648 osób, w tym: kobiety – 5526 osób, mężczyźni – 5122 osób.**

Źródło: GUS, BDL

Ludność w mieście Parczew w latach 2014-2019

Lp	Rok	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
1.	2014	5685	5228	10913

2.	2015	5661	5202	10863
3.	2016	5625	5177	10802
4.	2017	5597	5151	10748
5.	2018	5540	5110	10650
6.	2019	5526	5122	10648

Źródło: GUS, BDL

Na przestrzeni sześciu lat można zauważyć systematyczny spadek ludności w mieście Parczew. Na koniec roku 2014 liczba mieszkańców wynosiła 10913 osób, natomiast na koniec 2019 roku miasto zamieszkiwało 10648 osób.

W aktualnej strukturze płci 48% ogółu mieszkańców stanowią mężczyźni natomiast 52% kobiety. Współczynnik feminizacji to (2019 r.) 108 kobiet na 100 mężczyzn.

Struktura płci wskazuje, iż ilość kobiet przeważa i zjawisko to występuje już od dłuższego czasu.

W mieście gęstość zaludnienia na 1 km² w roku 2010 wynosiła 1366 osób, w roku 2015 to 1349 osób, zaś w 2019 to już 1323 osoby. Zmiana ludności na 1000 mieszkańców w roku 2019 kształtuje się na poziomie -0,2 osób.

Tendencje w spadku ludności miasta i gminy są wynikiem przemian demograficznych, które obecnie obserwujemy: niski przyrost naturalny, mniejsza liczba urodzeń w stosunku do liczby zgonów oraz emigracja poza granice gminy.

W roku 2020-2019 liczba mieszkańców gminy Parczew zmalała o 3,8%.

Struktura wiekowa

Średni wiek mieszkańców miasta Parczew wynosi 41,8 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa lubelskiego oraz całej Polski.

Małżeństwa i rozwody

W 2010 roku w mieście na 1000 mieszkańców przypadało 6,9 małżeństw, co oznacza, iż zawarto 76 małżeństw, rok 2015 to 58 zawartych małżeństw co stanowiło współczynnik 5,3. Natomiast w 2019 roku dalej utrzymuje się tendencja spadkowa, gdyż zawarto jedynie 50 małżeństw o współczynniku, czyli 4,7 małżeństw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Jest to trend podobny do obserwowanego w województwie lubelskim i w skali kraju. Analizowany 2019 rok to 1,3 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 28,4% mieszkańców Parczewa jest stanu wolnego, 56,5% żyje w małżeństwie, 3,2% mieszkańców jest po rozwodzie, natomiast 11,8% to wdowy/wdowcy.

Przyrost naturalny

W powiecie Parczewskim na koniec 2019 r. zamieszkiwało 34 711 osób tj. o 283 osoby mniej niż z w roku 2018. W gminie Parczew również obserwowane są tendencję spadającą demografii, w roku 2019 ogólny bilans ludności wyniósł minus 73 osoby.

Miasto Parczew w analizowanym okresie 2010-2019 charakteryzuje się generalnie niewielkim przyrostem naturalnym z tendencją spadkową (różnica pomiędzy urodzeniami żywymi a zgonami na 1000 osób). W 2018 zanotowano ilość zgonów przewyższającą urodzenia. Rok 2013 i 2018 to ujemny przyrost naturalny.

Przyrost naturalny w mieście Parczew w latach 2010-2019

Lp.	Rok	Liczba urodzin na 1000 mieszkańców	Liczba zgonów na 1000 mieszkańców	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców
1.	2010	11,14	7,88	3,26

2.	2011	9,04	8,22	0,82
3.	2012	10,99	9,25	1,74
4.	2013	8,96	9,32	-0,37
5.	2014	9,51	8,32	0,19
6.	2015	10,55	8,72	1,84
7.	2016	10,36	9,25	1,11
8.	2017	10,49	9,66	0,84
9.	2018	8,96	10,65	-1,68
10.	2019	10,66	10,09	0,57

Źródło: GUS, BDL

W roku 2019 urodziło się 113 dzieci w tym 65 (57,5%) chłopców i 48 (42,5%) dziewczynek. Zanotowano również 107 zgonów co daje dodatni w liczbach bezwzględnych 6 osobowy przyrost naturalny.

Saldo migracji na pobyt stały w mieście Parczew w latach 2010-2019

Lp.	Rok	Saldo migracji gminnych wewnętrznych (osoby)	Saldo migracji zagranicznych (osoby)
1.	2010	-79	1
2.	2011	-49	-3
3.	2012	-37	0
4.	2013	-10	-2
5.	2014	-45	-6
6.	2015	-56	0
7.	2016	-84	-5
8.	2017	-34	-9
9.	2018	-89	3
10.	2019	-39	-2

Źródło: GUS, BDL

Saldo migracji wewnętrznych w ciągu analizowanych ostatnich dziesięciu lat jest ujemne. Migracje zagraniczne kształtują się podobnie. Saldo migracji wewnętrznych na 1000 osób w roku 2019 wynosiło -3,7, natomiast migracji zagranicznych - 0,19

W 2019 r. zarejestrowano 113 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 152 wymeldowań, w wyniku z czego saldo migracji wewnętrznych to wartość -39. W tym samym roku 4 osoby zameldowały się po powrocie z zagranicy a 6 wymeldowało wyjeżdżając – daje to saldo migracji zagranicznych -2. Oznacza to, że ilość wymeldowań przewyższyła ilość zameldowań. Migracje ludności stanowią drugi, obok przyrostu naturalnego, czynnik wpływający bezpośrednio na liczbę i rozmieszczenie ludności. Ujemne saldo migracyjne jest zawsze zjawiskiem niekorzystnym, chociaż głównie spowodowane jest w większym stopniu sytuacją ekonomiczną niż atrakcyjnością miasta. Tendencję podobną obserwujemy w gminie oraz powiecie Parczewskim.

Prognoza demograficzna

Główny Urząd Statystyczny opublikował długoterminową prognozę dla Polski. Wynika z niej, że trwający od lat spadek dzietności nie jest procesem zakończonym i dotyczy kolejnych

roczników młodzieży. Przyczynami tego zjawiska są między innymi rosnący poziom wykształcenia i niezadowalający poziom wynagrodzeń.

Województwo lubelskie zaliczone zostało do województw, w których proces starzenia mieszkańców będzie przebiegał najszybciej. Wpływ na to będą miały niekorzystne zjawiska w strukturze wieku ludności. Nastąpi duży wzrost osób starszych powyżej 80 roku życia oraz spadek ilości kobiet w wieku rozrodczym. Przyczyni się również ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych oraz postępujący spadek osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Prognoza demograficzna do 2050 r. (przybliżona)

Rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Liczba ludności	10913	10863	10802	10748	10650	10648	10338	10087	9842	9603	9370	9143
%	100	99,5	98,9	98,5	97,6	97,6	94,8	92,4	90,2	88,0	85,9	83,8

Źródło: Opracowanie własne

Przybliżona, perspektywiczna prognozowana demograficzna, opracowana dla miasta Parczew, wykazała, iż przy utrzymaniu się dotychczasowych trendów ilość mieszkańców będzie systematycznie spadać.

Prognozowany jest spadek ludności w roku 2050 może być mniejszy o 16,2% w stosunku do roku 2014.

5. ANALIZA SPOŁECZNA

Zasoby mieszkaniowe

- W zasobach mieszkaniowych miasta w 2019 r. znajdowało się **4210** mieszkań,
- przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosi **76,0 m²**,
- przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jedną osobę wynosi **30,1 m²**.

Powierzchnia użytkowa budynków, w których prowadzona jest działalność gospodarcza – **60 086 m²**.

Zdecydowana większość mieszkań wyposażona jest w urządzenia techniczno-sanitarne.

Budynki mieszkalne na terenie miasta podłączone do infrastruktury technicznej:

- do wodociągu 92,6% budynków mieszkalnych, korzysta 88,6 % ludności
- do kanalizacji 90,9% budynków mieszkalnych, korzysta 87,0 % ludności
- z sieci gazowej korzysta 5,9 % mieszkańców.

Rynek pracy

W 2019 roku pracujących w mieście było 3331 osób czyli (31,3%) wszystkich mieszkańców, w tym 1634 (15,3% pracujących), kobiet i 1697 (16% pracujących) mężczyzn.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w odniesieniu do mieszkańców będących w wieku produkcyjnym wynosił 4,2 %.

Zarejestrowanych bezrobotnych roku 2019 było 261 osób.

W wieku przedprodukcyjnym zarejestrowano 1918 osób co stanowi 18 % ogółu ludności. W wieku produkcyjnym było 6191 osób czyli 58,1% mieszkańców. W wieku poprodukcyjnym to 2539 osób co daje 23,8% wszystkich mieszkańców.

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wynosi 29,2 osób. Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogólnej mieszkańców stanowi 19,2 osób.

W roku 2019, zgodnie rejestrem REGON – 20% czyli (219) podmiotów w mieście prowadziło działalność w zakresie przemysłu i budownictwa, najwięcej 78,7% (861) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Edukacja

W celu zapewnienia odpowiedniej edukacji dzieci i młodzieży sieć placówek oświatowych jest dostosowana do potrzeb mieszkańców. Na sieć placówek edukacyjnych składają się dwa przedszkola prowadzone przez jednostki samorządu gminnego: Publiczne Przedszkole Nr 1 Pod Krasnalem w Parczewie, Przedszkole Publiczne im. J. Korczaka, przedszkola niepubliczne, trzy szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Tadeusza Kościuszki, Szkoła Podstawowa nr 2 w Parczewie im. Św. Królowej Jadwigi, Szkoła Podstawowa nr 3 im. Króla Władysława Jagiełły, do których uczęszcza 1104 uczniów. Pozostałe placówki edukacyjne to Zespół Szkół im. Stanisława Staszica w Parczewie, I liceum Ogólnokształcące w Parczewie im. Mikołaja Kopernika w Parczewie, Prywatna Szkoła Muzyczna I stopnia, Centrum Kształcenia Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Lublinie, Centrum Kształcenia Parczew.

W porównaniu do całego województwa lubelskiego mieszkańcy Parczewa mają niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Parczewie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (28,2%) oraz średnie zawodowe (18,0%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,5%) oraz podstawowe ukończone (24,4%).

Kultura i sport

W 2019 r. funkcjonowały 2 biblioteki - Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna w Parczewie, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Parczewie, obsłużyły w ciągu roku 864 czytelników. Księgozbiór to 22092 woluminów, na jednego czytelnika przypadało 16,1 wypożyczeń księgozbioru. Działalność w zakresie czytelnictwa prowadziła Biblioteka Pedagogiczna w Białej Podlaskiej Filia w Parczewie. W bibliotekach publicznych na 1000 osób przypada 81 czytelników, 2074,8 woluminów.

Organizacją życia kulturalnego w mieście zajmuje się Parczewski Dom Kultury.

W marcu 2021 r. Rada Miejska w Parczewie wyraziła zamiar połączenia dwóch samorządowych instytucji kultury: Parczewskiego Domu Kultury oraz Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Parczewie i utworzenie jednej instytucji kultury pod nazwą: Parczewski Dom Kultury – Centrum spotkań Międzypokoleniowych w Parczewie.

W ramach czynnego wypoczynku mieszkańcy mogą korzystać z obiektów Kompleksu Sportowo-Rekreacyjnego w Parczewie „Jelonek” (na terenie obiektu znajduje się: basen pełnowymiarowy, basen rekreacyjny oraz jacuzzi, sauna, siłownia). Na terenie miasta od lat funkcjonuje Miejski Ośrodek Sportu i rekreacji z bogatą ofertą sportową, który realizuje zadania w zakresie kultury fizycznej, sportu i rekreacji. Ośrodek wyposażony jest m.in. w boiska, siłownię, korty tenisowe, salę bilardową, lodowisko (sezonowe), bieżnia. Oprócz tego na terenie miasta znajdują się dwa kompleksy boisk sportowych „Orlik”, jeden skatepark, siłownię zewnętrzne, place zabaw, rowerowy plac zabaw pumtrack.

Obecnie trwa kontynuacja wykonywania zadań inwestycyjnych, ujętych w Aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Parczew na lata 2017 – 2023. Dzięki zrealizowanym zadaniom udało się m.in. przeprowadzić rewaloryzację Placu Wolności, gdzie np. odbywają się wydarzenia kulturalne i integracyjne. Planowane inwestycje i w trakcie realizacji to m.in.: Centrum Spotkań Międzypokoleniowych, Młodzieżowy Ośrodek Kultury „Stara Kotłownia”.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Opiekę zdrowotną świadczy szpital miejski - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Parczewie. Działalność medyczną szpital prowadzi wraz z poradniami specjalistycznymi. W sumie działa 10 przychodni, 6 aptek ogólnodostępnych. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej zarejestrowano 77821 porad.

Opiekę nad dziećmi do lat trzech sprawują żłobki i kluby dziecięce. W mieście działa jeden żłobek, w którym przebywało w ciągu roku 18 dzieci

Pomoc społeczną dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej zapewnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Parczewie. W ramach swoich kompetencji udziela pomocy społecznej finansowanej z budżetu gminy i budżetu państwa.

Brak w gminie i mieście Domu Opieki Społecznej, Domu Dziecka czy pogotowia rodzinnego.

Bezpieczeństwo publiczne

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie miasta jest Burmistrz. Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym lub reagowaniu na ich skutki np. ratowaniu mienia, odtwarzaniu infrastruktury technicznej, drogowej, społecznej.

Bezpieczeństwo mieszkańców zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Parczewie oraz pracujący dzielnicowi. Obsługują rejon miasta i miejscowości wchodzące w skład gminy Parczew.

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Parczewie gwarantuje wsparcie mieszkańcom w czasie pożarów a także w innych sytuacjach w ramach swoich kompetencji. Na rzecz mieszkańców działa również Ochotnicza Straż Pożarna w Parczewie.

Uwarunkowania ekonomiczne

Na terenie miasta Parczew według rejestru REGON działa 1094 podmiotów.

Zestawienie liczby podmiotów według REGON z podziałem na sekcje działalności na terenie miasta Parczew, (stan 31.12.2019, Źródło: GUS, BDL)

Lp.	Sekcja PKD	Opis	Osoby fizyczne	Osoby prawne i podmioty nie posiadające osobowości prawnej
1.	A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	10	4
2.	C	Przetwórstwo przemysłowe	63	17
3.	D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzowanych	1	3
4.	E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	-	1
5.	F	Budownictwo	124	10
6.	G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	243	55
7.	H	Transport i gospodarka magazynowa	45	5
8.	I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	23	10
9.	J	Informacja i komunikacja	28	3
10.	K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	15	2
11.	L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	51
12.	M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	86	9
13.	N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	17	1
14.	O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	-	13
15.	P	Edukacja	22	23
16.	Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	94	8
17.	R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	17

18.	S T U	Pozostała działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby Organizacje i zespoły eksterytorialne	46	37
Ogółem:			823	271

Źródło: GUS, BDL

W całej gminie Parczew w 2019 zarejestrowano 1316 podmiotów gospodarki narodowej, z czego aż 1094 podmiotów działało na terenie miasta. Ludność gminy poza miastem, utrzymuje się głównie z pracy we własnym gospodarstwie rolnym oraz z pracy najemnej. Inaczej przedstawia się sytuacja w mieście. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą systematycznie wzrasta – w 2016 r. zarejestrowanych było 792 podmiotów, a w 2019 r. było ich 823. Wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w mieście Parczew wynosi 1027 (powiat parczewski - 722, województwo lubelskie - 879). Wskaźnik osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 ludności wynosi 77 (powiat parczewski - 54, województwo lubelskie - 66). Najwięcej osób w mieście utrzymuje się z handlu hurtowego i detalicznego 243 osoby

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w mieście Parczew najwięcej - 80 podmiotów to spółki cywilne.

Jednym z najważniejszych czynników aktywizujących rozwój społeczno – gospodarczy jest skala i dynamika przedsiębiorczości. Z analizy rejestru pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 20% (219) podmiotów prowadziło działalność w zakresie przemysłu i budownictwa, najwięcej 78,7% (861) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Osoby fizyczne najczęściej prowadziły działalność gospodarczą w zakresie handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle 29,5%, drugą deklarowaną działalnością jest budownictwo (15,1%).

W 2019 r. na terenie miasta zarejestrowanych było 261 osób bezrobotnych (2,5%). Wśród osób bezrobotnych w 2019 r. było 100 mężczyzn i 161 kobiet. W wieku produkcyjnym bezrobotnych zarejestrowanych było 4,2%. Na 1000 mieszkańców przypadały 313 pracujące.

Wydatki i dochody budżetu gminy i miasta Parczew.

Suma wydatków z budżetu gminy Parczew wyniosła w 2019 roku 68,0 mln złotych, co daje 4,7 tys. złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost wydatków o 32% w porównaniu do roku 2015 (46,3 mln). Największą część budżetu gminy Parczew - 32.9% została przeznaczona na Dział 801 - Oświata i wychowanie. Dużą część wydatków z budżetu przeznaczona została na Dział 852 - Pomoc społeczna (7,4%) oraz na Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (11,5%). Wydatki inwestycyjne stanowiły 11,3 % wydatków ogółem.

Suma dochodów do budżetu gminy Parczew wyniosła w 2019 roku 67,9 mln złotych, co daje 4,7 tys złotych w przeliczeniu na jednego mieszkańca. Oznacza to wzrost dochodów do budżetu o 33,6% w porównaniu do roku 2015 (45,1mln). Największą część dochodów wygenerował Dział 756 - Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek (33,1%). Duża część wpływów pochodzi z Dział 758 - Różne rozliczenia (22,5%) oraz z Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska (8.0%). W budżecie gminy Parczew wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wynosiły 897 złotych na mieszkańca (19,0%), natomiast dochód z tytułu podatków dochodowych od osób prawnych wynosił 37,5 złotych na mieszkańca (0,8%).

6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

6.1. WPROWADZENIE

Infrastruktura techniczna w stanie istniejącym w największym stopniu jest funkcją rozwoju społeczno – gospodarczego, w mniejszym warunków naturalnych obszaru (np. zasobów wodnych).

Z punktu widzenia celu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Parczewa w problematyce infrastruktury technicznej uwzględniono zarówno uwarunkowania zewnętrzne, jak i wewnętrzne.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju infrastruktury technicznej miasta Parczewa postrzegane są w kontekście zjawisk, mechanizmów i procesów zachodzących w stanie istniejącym. Mogą mieć one różną skalę, stopień nasilenia i koncentracji, a także determinować przyszły rozwój. Nie można bowiem abstrahować zagadnień infrastrukturalnych od trzech pozostałych sfer: ekologicznej, społecznej i ekonomicznej (gospodarczej). Dopiero analiza relacji zachodzących pomiędzy tymi sferami ujawnia napięcia i sytuacje konfliktowe oraz ocenę słabych i mocnych stron miasta Parczewa. Rozważania nad sformułowaniem wewnętrznych uwarunkowań infrastrukturalnych przeprowadzono w oparciu o wspomniane materiały źródłowe. Zostały określone przez stan istniejący, bariery i konflikty oraz rezerwy tkwiące w obecnym zagospodarowaniu obszaru gminy.

Stan infrastruktury technicznej jest syntetycznym ujęciem inwentaryzacji prowadzącym do identyfikacji problemów. Główne rodzaje problemów związane są z:

- funkcjonowaniem i wydolnością systemów,
- tworzeniem warunków dynamizujących rozwój,
- dostosowaniem do nowych warunków dynamizujących zagospodarowanie przestrzenne.

W zagospodarowaniu przestrzennym miasta, w tym infrastrukturze technicznej występują bariery o charakterze trwałym i możliwe do pokonania po spełnieniu odpowiednich warunków (np. bariery techniczne związane z utylizacją ścieków, prawnie chronione tereny).

Konflikty, podobnie jak bariery, mogą mieć charakter trwały, okresowy, incydentalny (epizodyczny). Źródłami trwałych konfliktów są m. in.: nadmierna koncentracja zainwestowania a sprawność funkcjonowania urzędów, swoboda lokalizacji a zachowanie walorów dobra wspólnego.

Należy również wspomnieć o rezerwach tkwiących w stanie infrastruktury technicznej, np.: korzystnym położeniu i dostępności komunikacyjnej, wielofunkcyjności terenów, wysokiej jakości środowiska. Mogą one decydować o zwiększonej dynamice rozwoju społeczno – gospodarczego, przez to na zapotrzebowaniu na obsługę infrastrukturalną obszaru.

6.2. KOMUNIKACJA

Obszar miasta i gminy Parczew leży poza bezpośrednim zasięgiem głównych krajowych ciągów komunikacyjnych drogowych i kolejowych przebiegających przez północną część województwa lubelskiego. Odległość od drogi krajowej nr 2 (projektowana autostrada) wynosi ok. 40 km; od drogi nr 19 (droga ekspresowa) – ok. 30 km. Odległość od magistrali kolejowej (Paryż – Berlin) – Warszawa – Terespol – Brześć – Moskwa to ok. 40 km. Z magistralnymi ciągami transportowymi miasto (i gmina) powiązane jest systemem dróg wojewódzkich oraz drugorzędą linią kolejową.

6.2.1. Układ drogowy

Drogi publiczne w Parczewie liczą ponad 43,0 km. Na terenie miasta drogi publiczne dzielą się na: wojewódzkie, powiatowe i gminne.

Drogi wojewódzkie

Wykaz dróg wojewódzkich

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Klasa techniczna
1.	813	Międzyrzec Podlaski – Parczew (ul. 1 Maja, 11 Listopada, Warszawska, Wojska Polskiego, Laskowska) – Ostrów Lubelski – Łęczna	G
2.	815	Wisznice – Parczew (ul. 11 Listopada, Lubartowska) – Siemień – Lubartów	G
3.	819	Parczew (ul. Kościelna) – Kołacze – Wola Uhruska	G

Przez teren miasta Parczew przebiegają trzy odcinki dróg wojewódzkich o nr 813, 815, 819, które mają swoją kontynuację w gminie.

Drogi powiatowe

Wykaz dróg powiatowych miejskich (ulice)

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi (ulicy)	Klasa techniczna
1.	1250 L	ul. Siemieńska	Z
2.	1601 L	ul. Lipowa	Z
3.	1608 L	ul. Mickiewicza	L
4.	1608 L	ul. Witosa	L
5.	1629 L	ul. Bema	Z
6.	1628 L	ul. Strażacka	Z
7.	1630 L	ul. Polna	Z
8.	1250 L	ul. Kolejowa	Z
9.	1635 L	Aleje Jana Pawła II	Z
10.	1636 L	Aleje Zwycięstwa	Z
11.	1637 L	ul. Ogrodowa	Z

Drogi gminne

Wykaz dróg gminnych (ulice)

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Klasa techniczna
1.	103830 L	Parczew (ul. Wojska Polskiego) – Makoszka ul. Wojska Polskiego	L L
2.	103847 L	Parczew (ul. Włodawska) – dr. pow.1607L ul. Włodawska	L L
3.	103848 L	Parczew (ul. Władysława Jagiełły) – dr. woj.815 ul. Władysława Jagiełły	L L
4.	103872 L	Parczew ul. Krańcowa	L
5.	103873 L	Parczew ul. Działkowa	L
6.	103874 L	Parczew ul. Zielona	L

7.	103875 L	Parczew ul. Łąkowa	L
8.	103876 L	Parczew ul. Wodociągowa (do ul. Władysława Jagiełły) ul. Wodociągowa (do ul. Władysława Jagiełły)	L L
9.	103877 L	Parczew ul. Parkowa	L
10.	103879 L	Parczew ul. Nowowiejska	L
11.	103880 L	Parczew ul. Plac Wolności I	L
12.	103881 L	Parczew ul. Plac Wolności II	L
13.	103882 L	Parczew ul. Szeroka	L
14.	103883 L	Parczew ul. Żabia	L
15.	103884 L	Parczew ul. Nadwałna I	L
16.	103885 L	Parczew ul. Nadwałna II	L
17.	103886 L	Parczew ul. Nowa	L
18.	103887 L	Parczew ul. Krótka	L
19.	103888 L	Parczew ul. PCK	L
20.	103889 L	Parczew ul. Kardynała Wyszyńskiego	L
21.	103890 L	Parczew ul. Sportowa	L
22.	103891 L	Parczew ul. Spółdzielcza	L
23.	103892 L	Parczew ul. Krzywa	L
24.	103893 L	Parczew ul. Cicha	L
25.	103894 L	Parczew ul. Pogodna	L
26.	103895 L	Parczew ul. Harcerska	L
27.	103896 L	Parczew ul. Dworcowa	L
28.	103897 L	Parczew ul. Spokojna	L
29.	103898 L	Parczew ul. Prosta	L
30.	103899 L	Parczew ul. Zgodna	L
31.	103900 L	Parczew ul. Poprzeczna	L
32.	103901 L	Parczew ul. Przemysłowa	L
33.	103902 L	Parczew ul. Zbożowa	L
34.	103911 L	Parczew ul. Sienkiewicza	L
35.	103912 L	Parczew ul. Norwida	L
36.	103913 L	Parczew ul. Kraszewskiego	L
37.	103914 L	Parczew ul. Nałkowskiej	L
38.	103915 L	Parczew ul. Żeromskiego	L
39.	103916 L	Parczew ul. Słowackiego	L
40.	103917 L	Parczew ul. Orzeszkowej	L
41.	103918 L	Parczew ul. Konopnickiej	L
42.	103919 L	Parczew ul. Prusa	L
43.	103920 L	Parczew ul. Reymonta	L
44.	103921 L	Parczew ul. Szpitalna	L
45.	103922 L	Parczew ul. T. Chałubińskiego	L
46.	103923 L	Parczew ul. Marii Curie - Skłodowskiej	L

47.	103924 L	Parczew ul. Biernackiego	L
48.	103925 L	Parczew ul. Pasteura	L
49.	103926 L	Parczew ul. Broniewskiego	L
50.	103927 L	Parczew ul. Fryderyka Chopina	L
51.	103928 L	Parczew ul. Baczyńskiego	L
52.	103929 L	Parczew ul. Tuwima	L
53.	103930 L	Parczew ul. Tęczowa	L
54.	103931 L	Parczew ul. Miodowa	L
55.	103934 L	Parczew ul. Kwiatowa	L
56.	103935 L	Parczew ul. Szkolna	L
57.	103936 L	Parczew ul. Zofii Walencow	L
58.	103937 L	Parczew ul. Słoneczna	L
59.	103938 L	Parczew ul. M. Kopernika	L
60.	103939 L	Parczew ul. Kosmonautów	L
61.	103940 L	Parczew ul. Ciołkowskiego	L
62.	103941 L	Parczew ul. Gen. Fr. Kleeberga	L
63.	103943 L	Parczew ul. Leśnych	L
64.	103944 L	Parczew ul. Brzozowa	L
65.	103945 L	Parczew ul. Sosnowa	L
66.	103946 L	Parczew ul. Akacyjowa	L
67.	103947 L	Parczew ul. Partyzantów	L
68.	103948 L	Parczew ul. Batalionów Chłopskich	L
69.	103949 L	Parczew ul. Świerkowa	L
70.	103950 L	Parczew ul. Bukowa	L
71.	103951 L	Parczew ul. Dębowa	L
72.	103952 L	Parczew ul. Jodłowa	L
73.	103953 L	Parczew ul. Jaworowa	L
74.	103954 L	Parczew ul. Armii Krajowej	L
75.	104029 L	Parczew ul. Kolejowa	L
76.	104032 L	Parczew ul. Deszczowa	L
77.	104034 L	Parczew ul. Dr. Zygmunta Tomaszunasa	L
78.	104035 L	Parczew ul. Piwonia	L
79.	104036 L	Parczew ul. Polna	L
80.	104037 L	Parczew ul. Zbigniewa Herberta	L
81.	104038 L	Parczew ul. Składnicowa	L
82.	104039 L	Parczew ul. Tartaczna	L

6.2.2. Układ kolejowy

W zachodniej części miasta przebiega linia kolejowa nr 30 relacji Lublin – Łuków. Obsługuje ona dzielnicę przemysłowo – składową oraz ruch pasażerski.

Tereny kolejowe stanowią tereny zamknięte.

6.2.3. Bariery rozwoju wynikające ze stanu infrastruktury transportowej

Ocenę jakościowego i ilościowego stanu sieci transportowej należy przeprowadzać w relacji do aktualnego stanu zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno – gospodarczego gminy. W tym aspekcie ta ocena wypada korzystnie. Miasto Parczew ma korzystny wskaźnik gęstości i ogólną długość dróg. Drogi (ulice) o nawierzchni utwardzonej stanowią prawie 90% ogólnej długości dróg miejskich. Jest to wskaźnik wysoki. Należy zaznaczyć, że prowadzone intensywnie w ostatnich latach prace inwestycyjne i modernizacyjne sieci komunikacyjnej w znacznym stopniu podniosły jej funkcjonalność i jakość. Ma to również istotny wpływ na bezpieczeństwo użytkowników dróg publicznych.

6.3. ENERGETYKA

6.3.1. Elektroenergetyka

Zaopatrzenie miasta Parczewa w energię elektryczną odbywa się z krajowego systemu energetycznego z elektrowni Kozienice poprzez stację redukcyjną 400/220/110 kV Lublin linią o napięciu 110 kV tzw. Lublin 400 oraz od strony północno – wschodniej Białystok – Biała Podlaska linią 110 kV o nazwie Wisznice. Główny Punkt Zasilania (GPZ) Parczew Dwór, położony w odległości 6 km od miasta przy drodze Parczew – Lubartów na gruntach miejscowości Królewski Dwór wyposażony w dwa transformatory 110/15 kV o mocy 10 i 16 MVA z możliwością zamiany na mocniejsze. Największe obciążenie w szczycie wynosi ok. 7,0 MW. Zapas mocy transformatorów i korzystne powiązanie z krajowym systemem energetycznym stanowią możliwość proponowania rozwoju inwestycyjnego. Ze stacji Parczew Dwór wyprowadzone są linie SN 15 kV dla zasilania i zredukowania napięcia z 15 do 0,4 kV. Miasto Parczew zasilane jest bezpośrednio z GPZ 110/15 kV trzema liniami SN 15 kV i pośrednio przez Rozdzielnię Sieciową 15 kV (zlokalizowaną obok Posterunku Energetycznego przy ul. Kościelnej) również trzema liniami. 6 linii SN 15 kV zapewnia dostarczenie wymaganej przez odbiorców energii elektrycznej, ale jednocześnie wymaga ciągłej modernizacji w celu zmniejszenia awaryjności

Przez teren miasta Parczew nie przebiegają linie WN.

6.3.2. Gazownictwo

Przez teren gminy i miasta Parczew nie przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia. Docelowo w północno - zachodniej części miasta planowana jest sieć magistralna wysokiego ciśnienia.

Istniejąca sieć gazowa średniego ciśnienia ma charakter rozgałęźny. W miarę wzrastających potrzeb zaopatrzenia w gaz, sieć gazowa może być rozbudowywana poprzez tworzenie układów pierścieniowych sieci dystrybucyjnej umożliwiającej dostawę gazu z różnych kierunków. Na obszarach, gdzie występuje sieć prowadzona jest rozbudowa istniejących rurociągów (tzw. zagęszczenie oraz podłączanie nowych klientów). Sieć gazowa zasilana jest gazem wysokometanowym grupy E (GZ-50).

6.3.3. Zaopatrzenie w ciepło

Miasto Parczew posiada scentralizowane źródło ciepła, jakim jest Kotłownia Rejonowa przy ul. Polnej. Kotłownia posiada odpowiednią moc cieplną obsługującą potrzeby centralnego ogrzewania, przygotowania ciepłej wody użytkowej oraz wentylacji. Kotłownia Rejonowa dostarcza energię cieplną na potrzeby co. i c.w.u. do budynków wielorodzinnych, budynków mieszkalnych jednorodzinnych i budynków użyteczności publicznej oraz przedsiębiorstw.

Pod względem zasięgu do miejskiego systemu ciepłego podłączone są wszystkie budynki wielorodzinne, szkoły, przedszkola i przedsiębiorstwa produkcyjne.

6.4. GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

6.4.1. Zaopatrzenie w wodę

Wody podziemne stanowiące główne źródło wody dla potrzeb komunalnych i przemysłowych należą do I poziomu kredowo-czwartorzędowego. W obrębie tego poziomu najbardziej wydajna jest wodonośna warstwa występująca w spągu osadów plejstoceniowych. Warstwa ta wykształcona została w postaci piasków różnoziarnistych, zawierających domieszkę żwiru. Dla wód należących do przyspągowego poziomu czwartorzędowego charakterystyczne jest zjawisko samowypływu, zaobserwowane w czasie budowy ujęcia dla wodociągów miejskich w dolinie Konotopy i Piwonii. Przyczynę samowypływu stanowi pozostawanie wód tego poziomu pod ciśnieniem piezometrycznym rzędu 1,6 - 4,0 atmosfer.

Kolejna warstwa wodonośna, partie górnej kredy, wykształcona jest w postaci kredy piszącej oraz wapieni kredowych z wkładkami margli oraz opok. Zarówno zbiornik, jak i zwierciadło tego poziomu tworzy się w uszczelnionych i spękanych skałach wapiennych. Okolice Parczewa charakteryzują się jednak przeciętną szczelinowością utworów górnej kredy. Brak osadów nieprzepuszczalnych izolujących warstwy mezozoiczne wpływa na to, iż jakość wód tej warstwy podobna jest do jakości wód poziomu czwartorzędowego.

Z punktu widzenia potrzeb gospodarki wodnej wodonośny poziom kredowo-czwartorzędowy jest mało zasobny. Natomiast dwa poziomy występujące poniżej, II jurajsko-albski i III karboński, nie wykazują żadnej wartości użytkowej w gospodarce wodnej z uwagi na bardzo wysoką mineralizację. Ogólna mineralizacja wód podziemnych na obszarze Parczewa przyjmuje wartości od 260 do 600 mg/dcm^3 . Wskaźnik hydrotermiczny jest wysoki, co świadczy o łatwej i szybkiej migracji wód powierzchniowych oraz zanieczyszczeń do wód kredowo-czwartorzędowych.

Z badań monitoringowych wynika, że wody podziemne Parczewa są dobrej jakości. Zaliczono je do wód II klasy czystości. Wskaźnikami przekraczającymi normy dla wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi są: żelazo i mangan. W przypadku omówionych warstw wodonośnych podwyższona zawartość tych pierwiastków jest naturalna. Z tego względu wody podziemne wymagają uzdatniania. Czasami niezbędne jest również chlorowanie – w celu eliminacji zanieczyszczeń przedostających się do wód podziemnych z powierzchni.

Istniejące ujęcie wód podziemnych w pełni zaspokaja potrzeby miasta. Sieć wodociągowa na terenie miasta Parczewa jest dobrze rozwinięta i obsługuje cały obszar zainwestowany z możliwością rozszerzenia jej na potencjalne tereny rozwojowe.

Ujęcia wód podziemnych dostarczających więcej niż 10 m³ wody na dobę lub służących zaopatrzeniu w wodę więcej niż 50 osób to:

- ujęcie „Stadion” ze strefą ochrony bezpośredniej 8-10 m od obrysu obudowy studni,
- ujęcie „Parczew”, studnia 5 - strefę ochrony bezpośredniej stanowi ogrodzenie 117x62x117x85 m,
- ujęcie „Parczew”, studnia 6 - strefę ochrony bezpośredniej stanowi ogrodzenie 20x20 m,
- ujęcie „Parczew”, studnia 7 - strefę ochrony bezpośredniej stanowi ogrodzenie 15,10x18,70x15,10x20,60 m.

Ujęcie wody „Stadion” służy jako ujęcie wody do celów przeciwpożarowych.

Obecnie na terenie miasta pracują trzy studnie nr 5, 6, 7, natomiast studnia nr 3 jest studnią rezerwową. Jej strefę ochrony bezpośredniej stanowi ogrodzenie 33x26 m.

6.4.2. Odprowadzanie ścieków

Miejska oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w zachodniej części miasta, w odległości około 200 m od drogi lokalnej Parczew - Siemień i około 50 m od odbiornika ścieków oczyszczonych – rzeka Pivonia, będącą prawobrzeżnym dopływem rzeki Tyśmienicy. Powierzchnia działki oczyszczalni wynosi 3,6 ha. Oczyszczalnię ww. oddano do eksploatacji pod koniec 1996 roku, zastąpiła ona 2 zbiorniki Inhoffa znajdujące się w centrum miasta.

W 2019 r. zakończono realizację Projektu pn. „Kompleksowe rozwiązanie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji Parczew”. W wyniku realizacji Projektu m.in. zmodernizowana została oczyszczalnia ścieków w Parczewie, rozbudowano system kanalizacji sanitarnej.

Oczyszczalnia obsługuje mieszkańców miasta i okolicznych miejscowości. Oprócz ścieków z miejskiej sieci kanalizacyjnej oczyszczalnia przyjmuje również ścieki dowożone taborem asenizacyjnym z przydomowych osadników bezodpływowych.

6.4.3. Gospodarka odpadami stałymi

Odpady komunalne z terenu miasta po przewiezieniu przetwarzane są w Zakładzie Zagospodarowania Odpadów dla Regionu Biała Podlaska.

W Parczewie funkcjonuje stacja demontażu pojazdów, zajmuje się złomowaniem aut używanych i recyklingiem.